

Stichting Pensioenfonds Yara Nederland in liquidatie

JAARVERSLAG 2024

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	4
2. Kerncijfers	5
3. Karakteristieken van het pensioenfonds	6
4. Organisatie	8
4.1 Bestuur	8
4.2 Beleid en verantwoording.....	9
4.3 Dagelijks bestuur.....	10
4.4 Beleggingsadviescommissie	10
4.5 Verantwoordingsorgaan	10
4.6 Intern toezicht.....	11
4.7 Compliance Officer.....	11
4.8 Invulling van de sleutelfuncties (IORP-II)	12
4.9 Uitvoeringsorganisatie	12
4.10 Externe dienstverlening	12
5. Verslag van het bestuur	15
5.1 Hoofdpijnen.....	15
5.2 Uitbesteding.....	20
5.3 Communicatiebeleid	21
5.4 Risicohouding (korte en lange termijn).....	21
5.5 Financiële paragraaf.....	22
5.6 Financiële positie	25
5.7 Beleggingsparagraaf.....	25
5.8 Pensioenparagraaf	29
5.9 Actuariële Paragraaf.....	31
5.10 Financiële risico(beheersing)	32
5.11 Toekomstparagraaf.....	33
6. Jaarrekening	34
6.1 Balans per 31 december	35
6.2 Staat van baten en lasten.....	36
6.3 Kasstroomoverzicht	37
6.4 Algemene toelichting	38

6.4.1 Inleiding.....	38
6.4.2 Schattingswijziging	38
6.4.3 Algemene grondslagen	38
6.4.4 Specifieke grondslagen	40
6.4.5 Grondslagen kasstroomoverzicht	45
6.5 Toelichting op de Balans	46
6.5.1 Beleggingen voor risico fonds	46
6.5.2 Langlopende vorderingen	47
Herverzekeraar.....	47
6.5.3 Vorderingen en overlopende activa.....	48
6.5.4 Overige activa.....	48
6.5.5 Stichtingskapitaal en reserves.....	49
6.5.6 Technische voorzieningen.....	50
6.5.7 Overige schulden en overlopende passiva.....	52
6.5.8 Risicobeheer	52
6.5.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen.....	62
6.5.10 Verbonden partijen	62
6.6 Toelichting op de Staat van baten en lasten.....	63
6.6.1 Premiebijdragen.....	63
6.6.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	64
6.6.3 Overige baten.....	64
6.6.4 Pensioenuitkeringen	64
6.6.5 Pensioenuitvoeringskosten.....	65
6.6.7 Saldo overdracht van rechten.....	66
6.6.8 Saldo Herverzekering	67
6.6.9 Gebeurtenissen na balansdatum	67
7. Overige gegevens.....	68
7.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten.....	68
7.2 Actuariële verklaring	69
7.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	71
Bijlage 1: Visitatiecommissie.....	80
Bijlage 2: Compliance officer	83

Bijlage 3: Verantwoordingsorgaan.....	84
---------------------------------------	----

1. Voorwoord

Hierbij bieden wij u het jaarverslag 2024 aan van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland in liquidatie (hierna: het pensioenfonds).

Ondanks de aanhoudende wisselingen in beleggingsresultaten en rente, stonden we er in 2024 financieel gezien opnieuw gezond voor. Omdat de ontwikkeling van de CPI (over de periode oktober 2022 – 2023) licht negatief was hebben de gepensioneerden en oud-deelnemers geen indexatie ontvangen. De actieven hebben op basis van de loonindex een indexatie van 8,50% per 1 januari 2024 ontvangen. In 2023 hebben de gepensioneerden en oud-deelnemers een veel hogere indexatie ontvangen dan de actieve deelnemers. Een beperkte groep deelnemers die gedurende 2023 met pensioen is gegaan, heeft ook de indexatie van 8,5% ontvangen

In 2024 was de toekomst van het pensioenfonds wederom het grootste onderwerp op de bestuurstafel. Naar aanleiding hiervan heeft het pensioenfonds in maart 2024 diverse informatiesessies, zowel digitaal als fysiek georganiseerd voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden over “verzekeren versus invaren”. De deelnemers konden vervolgens middels een enquête een keuze maken tussen overgaan naar een verzekeraar, invaren of de keus aan het bestuur overlaten. Circa 75% van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden heeft de enquête ingevuld. De uitslag hiervan was 76% heeft een voorkeur voor verzekeren, 14% een voorkeur voor invaren en 10% had geen voorkeur. Het beeld van deze uitslag kwam overeen met de peiling die een jaar eerder onder de deelnemers heeft plaatsgevonden. Het bestuur van het pensioenfonds heeft vervolgens besloten om liquidatie van het pensioenfonds nader te onderzoeken gevolgd door een collectieve waardeoverdracht (CWO) naar een verzekeraar.

Voorafgaand aan het definitieve besluit van het bestuur heeft op 2 juli 2024 een beauty parade plaatsgevonden met twee verzekeraars. Het bestuur heeft na de beauty parade en na het ontvangen van de actuele offertes haar voorkeur uitgesproken voor SRLEV N.V. (handelen onder de naam en hierna: Zwitserleven).

Vervolgens heeft het VO op 12 juli 2024 een positief advies uitgebracht inzake de CWO en liquidatie van het pensioenfonds, waarna het CWO dossier ter beoordeling aan DNB is voorgelegd.

Nadat DNB kenbaar heeft gemaakt dat het pensioenfonds kon overgaan tot uitvoering van een collectieve waardeoverdracht en zij geen gebruik zou maken van haar bevoegdheid tot het opleggen van een verbod tot waardeoverdracht heeft het bestuur op 17 oktober 2024 het definitieve liquidatiebesluit genomen. Vanaf dit moment is het bestuur overgegaan naar een College van vereffenaars. De termen ‘bestuursleden’ en ‘vereffenaars’ worden in dit jaarverslag derhalve door elkaar gehanteerd.

Het bestuur wenst het volledige liquidatietraject in de bestaande samenstelling af te ronden. In dat kader zijn de vereffenaars Marco Zwijns, Maurice Vereecken en Ernst Hagen voor de komende vier jaar herbenoemd.

Op 31 oktober 2024 hebben de vereffenaars het definitieve besluit genomen tot collectieve waardeoverdracht naar Zwitserleven. Vanaf dit moment heeft het pensioenfonds haar verplichtingen herverzekerd. Op 31 december 2024 heeft vervolgens de CWO plaatsgevonden.

Naast bovengenoemde werkzaamheden in het kader van het liquidatietraject van het pensioenfonds heeft het bestuur de noodzakelijke reguliere werkzaamheden in 2024 uitgevoerd.

2025 zal in het teken staan van liquidatie en vereffening van het pensioenfonds, dit jaarverslag zal tevens dienen als liquidatieverslag.

Het bestuur dankt iedereen die het afgelopen jaar heeft bijgedragen aan het functioneren van ons pensioenfonds.

Sluiskil, 26 juni 2025

Namens het bestuur, P. Vlaeminck

Voorzitter

2. Kerncijfers

	2024***	2023	2022	2021	2020	2019
Deelnemers						
Aantal actieve deelnemers	-	395	436	480	520	549
Aantal gewezen deelnemers *	-	316	333	350	382	399
Aantal pensioengerechtigden	-	1.260	1.258	1.247	1.232	1.243
Totaal aantal deelnemers	-	1.971	2.027	2.077	2.134	2.191
In % van de VPV						
Actieven	-	34,5%	38,8%	45,2%	43,4%	43,5%
Gewezen deelnemers	-	6,6%	6,6%	7,0%	13,6%	14,8%
Pensioengerechtigden	-	58,9%	54,6%	47,8%	43,0%	41,7%
Premies € x 1.000						
Feitelijke premie	9.650	9.255	9.671	10.063	33.556	11.380
Zuiver kostendekkende premie	9.301	8.618	14.011	15.763	14.445	12.281
Gedempte kostendekkende premie	9.650	9.255	9.671	10.063	8.225	8.320
Uitkeringen € x 1.000						
Pensioen uitkeringen	19.036	22.668	19.359	18.326	17.765	17.124
AAOP uitkeringen	208	250	261	211	205	190
Totaal uitkeringen	19.244	22.918	19.620	18.537	17.970	17.314
Beleggingen € x 1.000						
Vastrentende waarden	-	365.479	340.672	408.650	348.929	345.508
Aandelen	-	200.798	187.018	233.762	246.494	211.935
Vastgoedbeleggingen	-	33.339	37.664	55.121	44.283	47.567
Totaal beleggingen	-	599.616	565.354	697.533	639.706	605.010
Financiële positie € x 1.000						
Pensioenvermogen	-	611.794	564.488	697.845	665.724	611.208
Pensioenverplichtingen	-	437.810	390.800	530.034	573.365	535.983
Minimum vereiste dekkingsgraad (vast)	-	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%
Vereiste dekkingsgraad (strategisch)	-	122,1%	122,3%	121,0%	119,9%	120,5%
Beleidsdekkingsgraad (definitie zie 5.6.)	-	139,1%	136,5%	125,1%	104,0%	110,2%
Actuele dekkingsgraad	-	139,7%	144,4%	131,7%	116,1%	114,0%
Reglementsvariabelen						
Maximum Pensioengevend salaris	137.800	128.810	114.866	112.189	110.111	107.593
Franchise middelloonregeling	17.545	16.322	14.802	14.544	14.167	13.785
Opbouw% middelloonregeling	1,875%	1,875%	1,875%	1,875%	1,875%	1,875%
(Richt)pensioenleeftijd	68 jaar	68 jaar	68 jaar	68 jaar	68 jaar	68 jaar
Eigen bijdrage	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Maximale toeslagverlening						
Actieven	8,50%	3,60%	2,60%	2,60%	2,75%	2,75%
Gewezen deelnemers, bijzondere partners en Pensioengerechtigden	0,00%	14,33%	3,42%	1,22%	2,72%	2,10%
Waarvan toegekend **						
Actieven	8,50%	3,18%	2,60%	0,00%	0,00%	1,72%
Gewezen deelnemers, bijzondere partners en pensioengerechtigden	0,00%	12,66%	3,42%	0,00%	0,00%	1,31%

* Bijzondere partners worden niet meegeteld als gewezen deelnemer.

** Vanaf het jaarverslag 2023 wordt hier de toeslagverlening gepresenteerd die in het jaar is verleend. Tot 2023 werd hier de toeslagverlening gepresenteerd die over het jaar werd verleend.

*** Als gevolg van de collectieve waardeoverdracht op 31 december 2024 heeft het pensioenfonds geen deelnemers meer.

3. Karakteristieken van het pensioenfonds

Doelstelling

Het pensioenfonds is opgericht op 31 december 2000 en is statutair gevestigd te Terneuzen. Het pensioenfonds heeft als kerntaak het uitvoeren van de pensioenregeling, zoals deze tussen werkgever en werknemersorganisaties is overeengekomen. De pensioenregeling is gesloten voor nieuwe deelnemers vanaf 1 augustus 2014. Het pensioenfonds heeft als doel om nu en in de toekomst pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden te verstrekken.

Als gevolg van de collectieve waardeoverdracht per 31 december 2024 heeft de stichting vanaf dit moment geen pensioenactiviteiten meer, en is het bestuur verantwoordelijk voor de liquidatie en vereffening van de stichting.

Juridische structuur

Het pensioenfonds is gevestigd aan de Industrieweg 10 te Sluiskil en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 22056903.

Statutair aangesloten ondernemingen

Onderstaande aangesloten ondernemingen vormen tezamen 'de werkgever'.

- Yara Sluiskil B.V.
- Yara Vlaardingen B.V.
- Yara Nederland B.V.
- Yara Holding Netherlands B.V.

Dit jaarverslag betreft een regulier boekjaar dat loopt van 1 januari 2024 tot en met 31 december 2024.

Alle bedragen in dit jaarverslag zijn vermeld in € 1.000,- tenzij anders vermeld. Als gevolg van de collectieve waardeoverdracht op 31 december 2024 zijn de uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten ondernemingen door het pensioenfonds opgezegd.

Missie

Het pensioenfonds voert als goed huisvader de afgesproken – inmiddels gesloten – pensioenregeling voor huidige en voormalige werknemers van de diverse Nederlandse Yara ondernemingen uit op betrouwbare, transparante, professionele en kostenefficiënte wijze.

Visie

Het pensioenfonds biedt de deelnemers een toekomstbestendig pensioen. Het pensioenfonds belegt en beheert hiervoor de pensioengelden tegen verantwoorde risico's, acceptabele kosten en op een maatschappelijke verantwoorde wijze. Het pensioenfonds communiceert op duidelijke en begrijpelijke wijze met alle belanghebbenden.

Strategie

Governance

Het pensioenfonds leeft de Code Pensioenfondsen actief na. Deze code richt zich op de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur': besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen over wat het pensioenfonds gepland en gerealiseerd heeft. Het bestuur zorgt dat de individuele bestuursleden op het juiste geschiktheidsniveau zijn en zullen blijven. Dit gebeurt door alert te zijn op (markt)ontwikkelingen en opleidingen en workshops te volgen. Ook wordt regelmatig aandacht besteed aan het benodigde en beschikbare tijdsbeslag. Het besturen van ons pensioenfonds kent een grote diversiteit aan onderwerpen. Op jaarbasis prioriteert het bestuur de onderwerpen in een jaarplan, bewaakt de realisatie ervan en stuurt bij waar nodig. Op deze manier is het bestuur in staat de belangen van alle belanghebbenden te waarborgen zodanig dat zij zich door het bestuur op evenwichtige wijze

vertegenwoordigd (kunnen) voelen. Het bestuur werkt conform de vastgestelde bestuurscyclus, taken en verantwoordelijkheden, zoals deze nader in de Governance Nota van het pensioenfonds zijn vastgelegd.

Risicomanagement

Het bestuur heeft in het kader van risicomanagement de risico's geïdentificeerd die de realisatie van de doelstelling, missie en visie van het pensioenfonds kunnen bedreigen en de benodigde beheersmaatregelen getroffen. Het bestuur volgt of de beheersmaatregelen voldoende werken en zal dat blijven doen. De uitvoering op het gebied van pensioen- en vermogensbeheer is uitbesteed. In het kader van risicomanagement wordt hierop een strakke regie gevoerd. Het risicomanagement is consequent ingebed in de werkzaamheden van het (dagelijks) bestuur. De beheersing van de risico's wordt op kwartaalbasis gerapporteerd. Bij het bepalen van de bij het pensioencontract behorende risicohouding, houdt het pensioenfonds rekening met het evenwicht tussen de belangen van de werkgever en de deelnemers. De pensioengelden worden op een solide wijze beheerd (prudent person). Het pensioenfonds streeft hierbij naar behoud van een breed risicodraagvlak onder zowel de werkgever als de deelnemers op basis van solidariteit en collectiviteit.

Communicatie

Om beter inzicht te geven in de (financiële) situatie van het pensioenfonds – en dus in de (financiële) situatie van de deelnemers – is correcte, duidelijke en evenwichtige communicatie van groot belang. Het pensioenfonds communiceert tijdig op transparante en relevante wijze met alle belanghebbenden, om de verwachtingen aan te laten sluiten bij de realiteit. Hierbij besteedt het pensioenfonds veel aandacht aan het vergroten van het inzicht bij de deelnemers door onder andere informatiebijeenkomsten te beleggen wanneer dit nodig of gewenst is en toetst of communicatie op schrift wordt gelezen en begrepen.

Continuïteit

De omvang van het pensioenfonds, de Wet toekomst pensioenen en de snelle veranderingen in wet- en regelgeving op governance gebied, hebben invloed op de besturing en inrichting van het pensioenfonds. Al deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk voor het bestuur om de uitvoering van de pensioenregeling in relatie tot de omvang van het pensioenfonds continu te monitoren en periodiek te evalueren. Als gevolg van de CWO per 31 december 2024, zal het pensioenfonds in 2025 liquideren.

Het pensioenfonds is in liquidatie maar blijft gebruik maken van de toepassing van de continuïteitsveronderstelling op grond van RJ Richtlijn 170 Discontinuïteit en ernstige onzekerheid over continuïteit, paragraaf 104. Hierin wordt gesteld dat de jaarrekening opgesteld kan worden uitgaande van de continuïteitsveronderstelling, als de liquidatie zich voltrekt volgens een bij oprichting dan wel bij dat besluit bepaald scenario waarin de rechtspersoon naar verwachting aan al zijn verplichtingen zal voldoen. Het pensioenfonds is voornemens de liquidatie en vereffening in 2025 af te ronden. Het fonds kan aan al haar verplichtingen voldoen.

Herverzekering Zwitserleven en collectieve waardeoverdracht

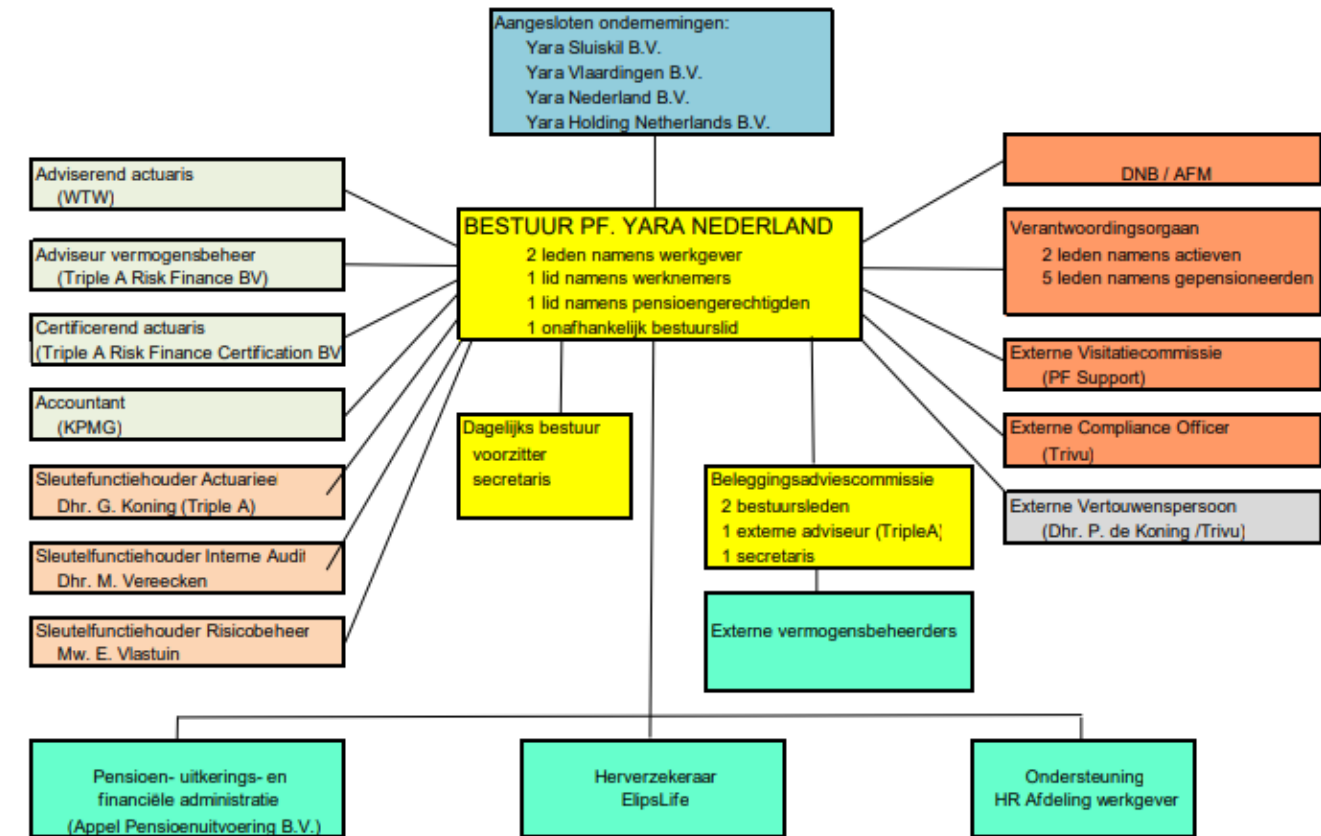
Met ingang van 1 november 2024 heeft het pensioenfonds de pensioenverplichtingen verzekerd bij Zwitserleven. Vanaf deze datum draagt de Stichting haar verplichtingen met betrekking tot de opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken via een zogenoemde 'buy-in' over aan Zwitserleven.

De definitieve 'buy-out' (collectieve waardeoverdracht overeenkomst artikel 84 van de pensioenwet), betreft de overdracht van de activa en deze is gebaseerd op de waarde van deze activa zoals vermeld in de jaarrekening per 31 december 2024 (voor moment van collectieve waardeoverdracht). Als gevolg van deze collectieve waardeoverdracht zijn per 31 december 2024 de activa overgedragen aan Zwitserleven. Door de overdracht van de opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken is de voorziening pensioenverplichtingen op deze datum vrijgevallen

4. Organisatie

Schematisch ziet de structuur van het pensioenfonds er in 2024 als volgt uit:

4.1 Bestuur

In 2024 is het bestuur als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Datum van aftreden	DNB VTE score
De heer P. Vlaeminck	Voorzitter	Werkgever	01-01-2005	31-12-2027	0,3
De heer M. Zwijns	Secretaris	Werkgever	01-01-2013	31-12-2028	0,2
De heer E. Hagen	Lid en voorzitter beleggingsadviescommissie	Onafhankelijk	01-12-2020	30-11-2028	0,7
Mevrouw E. Vlastuin	Lid	Werknemers	01-01-2023	1-8-2028	0,7
De heer M. Vereecken	Lid en plaatsvervangend. voorzitter	Gepensioneerden	01-07-2017	31-12-2028	0,2

Mevrouw E. Vlastuin, De heer E. Hagen, De heer M. Vereecken en De heer M. Zwijns waren allen in 2024 aftredend. Met goedkeuring van De Nederlandsche Bank (vanaf hier: DNB) zijn zij allen herbenoemd voor een periode van vier jaar.

In verband met de liquidatie van het pensioenfonds in 2025 zijn alle bestuursleden tevens vereffenaar.

De in dit verslag vermelde VTE-scores van mevrouw E. Vlastuin en de heer E. Hagen zijn de totale scores van de werkzaamheden voor alle pensioenfondsen waarvoor zij werkzaamheden verrichten.

4.2 Beleid en verantwoording

Het pensioenfonds geeft uitvoering aan de pensioenregeling, zoals overeengekomen tussen sociale partners. De afspraken over de financiering van deze pensioenregeling is verwoord in de uitvoeringsovereenkomst zoals gesloten tussen de werkgever en het pensioenfonds. De pensioenregeling is vertaald naar het pensioenreglement. De uitvoering van het pensioenreglement bestaat onder andere uit het vastleggen van de juiste pensioen aanspraken en -rechten, het beleggen van het beschikbare vermogen, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als 'goed huisvader' de regie over de werkzaamheden van het pensioenfonds. Het uitgangspunt in het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als collectief is dat hij/zij handelt in het belang van alle belanghebbenden van het pensioenfonds, rekening houdend met de korte- en lange termijneffecten van maatregelen.

In de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) zijn de opzet van het pensioenfonds, de risicobeheersing en de wijze van uitvoering gedocumenteerd. Daarnaast heeft het pensioenfonds verschillende beleidsstukken geformuleerd die als aanvullende kaders dienen bij de uitvoering door het bestuur. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin beschreven staat hoe het pensioenfonds omgaat met besluitvorming in spoedeisende situaties. Het uitgangspunt in het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel is dat hij/zij handelt in het belang van alle belanghebbenden van het pensioenfonds, rekening houdend met de korte- en lange termijneffecten van maatregelen. De afwegingen die het bestuur maakt worden in de notulen van de bestuursvergaderingen vastgelegd. In dit bestuursverslag worden de overwegingen bij belangrijke besluiten in 2024 rondom de liquidatie en de collectieve waardeoverdracht toegelicht. Het bestuur heeft in zijn besluitvorming de aanbevelingen van het toezichtorgaan meegenomen en is de dialoog aangegaan met het verantwoordingsorgaan/belanghebbendenorgaan bij het afleggen van verantwoording.

Bestuursvergaderingen 2024

In het afgelopen jaar heeft het bestuur in totaal zestien keer vergaderd. Er waren veertien reguliere vergaderingen (waaronder twee jaarwerkvergaderingen) en twee vergaderingen in het kader van liquidatie van het pensioenfonds en de daarmee verband houdende collectieve waardeoverdracht. Het bestuur en het verantwoordingsorgaan zijn vijf keer met elkaar bijeengekomen

De volgende onderwerpen zijn onder andere gedurende de reguliere vergaderingen het afgelopen jaar behandeld:

- Organisatorische zaken zoals:
 - Bestuurscyclus evalueren en aanscherpen;
 - Jaarplanning opstellen en opvolgen;
 - Communicatieplan;
 - Auditplan;
 - Aanbevelingen visitatiecommissie, actuaris, accountant en compliance officer beoordelen en waar nodig implementeren;
 - Jaarlijkse opvolging van actuariële zaken zoals haalbaarheidstoets en bepalen gedempte kostendeekkende premie;
 - Actualiseren van diverse fondsdocumenten.
- Projectmatige zaken waaronder:
 - Monitoring pensioenuitvoerder Appel;
 - Toekomst van het pensioenfonds (liquidatie- en verzekeren besluit, transitie van pensioenuitvoerder Appel naar Zwitserleven).

4.3 Dagelijks bestuur

In 2024 is het dagelijks bestuur als volgt samengesteld:

Naam	Functie	(her)Benoemd	Datum van aftreden
De heer P. Vlaeminck	Lid	01-01-2024	31-12-2027
De heer M. Zwijns	Lid	01-01-2021	31-12-2028

Het dagelijks bestuur wordt gevormd door de voorzitter en de secretaris van het pensioenfonds. Het dagelijks bestuur wordt ondersteund door WTW. De bevoegdheden van het dagelijks bestuur zijn vastgelegd in de statuten en in de ABTN.

De bevoegdheden van het dagelijks bestuur omvatten onder andere:

- Zorgdragen voor de dagelijkse gang van zaken bij het pensioenfonds;
- Voorbereiden van een wijziging van de pensioenreglementen, statuten, uitvoeringsovereenkomst en/of ABTN dan wel andere (juridische) documenten van het pensioenfonds;
- Periodiek contact met herverzekeraar, pensioenadministrateur en toezichthouder;
- Verzorgen van correspondentie;
- Aanleveren van de door de toezichthouder(s) gevraagde gegevens zoals het jaarwerk, kwartaalrapportages en herstelplannen;
- De monitoring van de prestaties en het risicobeheer van de pensioenadministrateur en rapportage hierover aan het bestuur.
- Voorbereiden van de te nemen bestuursbesluiten.

4.4 Beleggingsadviescommissie

Gedurende 2024 is de beleggingsadviescommissie als volgt samengesteld:

Naam	Functie	(her)Benoemd	Datum van aftreden
De heer E. Hagen	Voorzitter	01-12-2024	30-11-2028
De heer P. Vlaeminck	Lid	01-01-2024	31-12-2027

De commissie wordt ondersteund door de heer R. van der Zee van TripleA – Risk Finance B.V. en een secretaris, de heer M. Zwijns, welke beiden geen stemrecht hebben. De beleggingsadviescommissie voert het beleggingsplan uit binnen het strategische beleggingsbeleid zoals dat door het bestuur is vastgesteld. De beleggingsadviescommissie doet onder andere voorstellen aan het bestuur. Verder draagt de beleggingsadviescommissie zorg voor de monitoring van prestaties en het risicobeheer van de partijen waaraan het vermogensbeheer is uitbesteed en de rapportering hierover aan het bestuur. Periodieke contacten met de diverse vermogensbeheerders zijn onderdeel van de taken van de beleggingsadviescommissie. De taken en verantwoordelijkheden van de beleggingsadviescommissie zijn nader uitgewerkt in het reglement beleggingsadviescommissie.

4.5 Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een algemeen oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het recht om advies uit te brengen over een aantal aangelegenheden die zijn beschreven in de statuten en het reglement verantwoordingsorgaan. Dit betreffen de

wettelijke gedefinieerde adviezen. In 2024 betreffen dit adviezen inzake het klachten- en geschillenreglement, de CWO en de liquidatie van het pensioenfonds.

Per 31 december 2024 is het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Namens	(her)Benoemd	Datum van aftreden
De heer T. van Hoecke	Voorzitter	Gepensioneerden	01-07-2022	01-07-2026
De heer T. van Duijn	Secretaris	Actieven	01-07-2022	01-07-2026
De heer R. Meima	Lid en plaatsvervangend secretaris	Actieven	01-07-2022	01-07-2026
De heer J. Bol	Lid en plaatsvervangend voorzitter	Gepensioneerden	01-07-2022	01-07-2026
De heer J. Koekkoek	Lid	Gepensioneerden	01-07-2022	01-07-2026
De heer W. Sarneel	Lid	Gepensioneerden	01-07-2022	01-07-2026
De heer W. den Hartogh	Lid	Gepensioneerden	01-07-2022	01-07-2026

4.6 Intern toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie. Hiervoor is een overeenkomst aangegaan met PF Support te Rotterdam. Het bestuur heeft, in samenspraak met het verantwoordingsorgaan, gekozen voor de volgende visiteurs:

Naam	Specialisatie
Mevrouw L. Rutgers	Risico management en beleggingsbeleid
De heer J. Koomans	Strategie en actuariaat
De heer E. Klijn	Risico management en governance

De visitatiecommissie heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds. Het interne toezicht betreft in zijn toezicht de naleving door het pensioenfonds van normen in de Code Pensioenfondsen. De visitatiecommissie heeft in 2025 een visitatie uitgevoerd over het boekjaar 2024, waarin onder andere is opgenomen:

- Opvolging van de aanbevelingen uit de vorige visitatie;
- Risicobeheersing, evenwichtige belangenafweging en de Code pensioenfondsen;
- Het traject inzake de toekomst van het pensioenfonds en de communicatie daaromtrent;
- Functioneren van het bestuur.

4.7 Compliance Officer

Paul de Koning van Trivu te Zevenbergen treedt ook over het boekjaar 2024 op als compliance officer met de bijbehorende overeengekomen werkzaamheden. Tevens treedt hij op als vertrouwenspersoon. De compliance officer heeft in de bestuursvergadering van 21 mei 2025 zijn rapport over boekjaar 2024 gepresenteerd en besproken met het bestuur. Een samenvatting hiervan, alsmede de reactie van het bestuur hierop treft u aan in bijlage 2.

4.8 Invulling van de sleutelfuncties (IORP-II)

Per 13 januari 2019 is de Europese richtlijn 2016/2341 van 14 december 2016, ook wel IORP-II genoemd, van kracht geworden. Het doel van de richtlijn is het bevorderen van de verdere ontwikkeling van de tweede pijler pensioenen in de Europese Unie. In de richtlijn zijn onder andere algemene regels opgenomen ten aanzien van:

- De governance van een pensioenfonds, zoals over risicobeheer, accounting, risico-evaluaties en verslaglegging;
- De informatieverstrekking door het pensioenfonds aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- De procedure bij een grensoverschrijdende collectieve waardeoverdracht;
- Toezicht op pensioenfondsen.

Ook bevat de richtlijn regels ten aanzien van het toezicht op pensioenuitvoerders. Het pensioenfonds dient bijvoorbeeld elke drie jaar een eigen-risicobeoordeling (ERB) uit te voeren en in te dienen bij DNB. Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van IORP-II, rekening houdend met de proportionaliteit van het pensioenfonds, de zogenaamde sleutelfuncties geïmplementeerd in de organisatie van het pensioenfonds. De sleutelfuncties betreffen de risicobeheerfunctie, de actuariële functie en de interne auditfunctie. IORP-II maakt een onderscheid tussen de sleutelfunctiehouder en de vervuller van de sleutelfunctie. De sleutelfunctiehouder draagt de eindverantwoordelijkheid. Het pensioenfonds heeft de sleutelfuncties, op basis van het 'three lines of defence'-model, als volgt ingericht:

Sleutelfunctie	Sleutelfunctiehouder	Vervuller
Risicobeheer	Mevrouw E. Vlastuin (bestuurslid)	WTW IRM afdeling
Actuariel	De heer G. Koning (certificerend actuaris)	De heer G. Koning (certificerend actuaris)
Interne audit	De heer M. Vereecken (bestuurslid)	3e lijn uitbestedingspartner, eventueel audit-expert (afhankelijk van onderwerp)

De sleutelfunctiehouders zijn getoetst en goedgekeurd door DNB. De sleutelfunctiehouders rapporteren bevindingen en aanbevelingen op het gebied dat onder hun verantwoordelijkheid valt aan het bestuur en aan het intern toezicht.

4.9 Uitvoeringsorganisatie

Het pensioenfonds heeft geen medewerkers in dienst.

4.10 Externe dienstverlening

Pensioen- en uitkeringsadministratie

Per 1 juni 2022 is de pensioen-, uitkerings- en financiële administratie en bijbehorende wettelijke communicatie ondergebracht bij Appel Pensioenuitvoering B.V. (hierna: Appel). Hieronder valt ook de helpdesk, welke Appel verzorgt voor het pensioenfonds. In verband met de CWO is het contract per 1 januari 2025 beëindigd.

Appel rapporteert over de dienstverlening van Appel aan het pensioenfonds via een ISAE 3402 type II (assurance) rapportage. De monitoring van de naleving van gemaakte afspraken met de belangrijkste ICT-dienstverleners van Appel worden door Appel bewaakt door middel van een servicelevel managementproces. De ISAE 3402 type II-rapportage wordt door een onafhankelijke auditor afgegeven. De rapportage wordt jaarlijks beoordeeld door het bestuur en indien nodig met Appel inhoudelijk besproken in het

operationeel overleg. De assurance door Appel bestaat over 2023 uit een ISAE 3000 type II- verklaring en een ISAE 3402 type II- verklaring. De over 2024 ontvangen verklaringen betreffen "schone" verklaringen en geven geen aanleiding tot verdere actie(s).

Het bestuur wordt gedurende het jaar op de hoogte gehouden van de kwaliteit van de uitvoering door middel van een SLA-rapportage en een risicorapportage, beiden op kwartaalbasis. Daarnaast heeft het dagelijks bestuur periodiek overleg met Appel om de voortgang te bespreken (op kwartaalbasis heeft dit overleg een operationeel / tactisch karakter en op jaarbasis is dit meer strategisch). Vooralsnog heeft het bestuur tot op heden frequenter operationeel overleg gehad dan gepland om de uitvoering goed te monitoren. Het afgelopen jaar hebben er zes (digitale) operationele meetings plaatsgevonden. Daarnaast zijn de SLA-rapportages, de financiële rapportages alsook de risicorapportages van Appel doorgesproken, naast de lopende werkzaamheden en het bespreken van toekomstige ontwikkelingen.

Secretariaat

Het pensioenfonds heeft onderstaande taken uitbesteed aan WTW:

- Voorbereiden van de bestuursagenda. Versturen van de uitnodigingen en de vergaderstukken;
- Zorgdragen voor de notulen van de bestuursvergaderingen en het bewaken van de opvolging van de actiepunten;
- Zorgdragen voor de notulen van het dagelijks bestuur alsook van de beleggingsadviescommissie;
- Voorbereiden van de jaarkalender en het monitoren van de uitvoering ervan;
- Het monitoren van het jaarwerk;
- Het beheer van de fondsdocumenten;
- Beleidsmatige ondersteuning en advisering van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.

Herverzekeraar

- De herverzekering voor de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's (premiëvrijstelling) is vanaf 1 januari 2020 ondergebracht bij ElipsLife. Het contract liep tot en met 31 december 2022 en is per die datum stilzwijgend verlengd voor een periode van drie jaar.

Werkgever

- De HR Service afdeling van de werkgever is verantwoordelijk voor het geven van informatie aan externe belanghebbenden. Dit omvat:
 - Het beantwoorden van vragen van (ex)-deelnemers die zich melden bij de HR-afdeling;
 - Het leveren van pensioenmutaties aan Appel.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders. Het pensioenfonds participeert in gestructureerde beleggingsfondsen welke volgens de vastgelegde fondsvoorwaarden worden gemanaged door de vermogensbeheerders. Van alle vermogensbeheerders zijn ISAE 3402-II- of soortgelijke verklaringen ontvangen. Alle verklaringen zijn "schone" verklaringen en beoordeeld door het bestuur na voorbereiding door de beleggingsadviescommissie. Het bestuur wordt op de hoogte gehouden door middel van kwartaalrapportages, waardoor er continue monitoring plaatsvindt. De beleggingsadviescommissie wordt extern bijgestaan door een adviseur.

Actuaris

Triple A – Risk Finance Certification B.V. is door het bestuur aangesteld als waarmedend actuaris. Tevens is de certificerend actuaris de sleutelfunctiehouder actuaariaat.

Accountant

KPMG Accountants N.V. is vanaf boekjaar 2017 door het bestuur aangesteld als accountant.

Adviseur

WTW is door het bestuur aangesteld als algemeen adviseur van het pensioenfonds, met uitzondering van advies met betrekking tot vermogensbeheer. Triple A - Risk Finance B.V. is door het bestuur aangesteld als adviseur vermogensbeheer.

5. Verslag van het bestuur

5.1 Hoofdpijnen

Bestuursmodel

Het pensioenfonds staat onder leiding van een paritair bestuur, dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de werkgever en vertegenwoordigers van de werknemers en pensioengerechtigden, en bestaat uit totaal vijf bestuursleden. In dit model zijn de belanghebbenden op een zo evenwichtig mogelijke wijze vertegenwoordigd.

De procedures rondom benoeming, ontslag en schorsing van bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de visitatiecommissie zijn vastgelegd in de statuten en de reglementen van het betreffende orgaan.

Code Pensioenfondsen

Inleiding

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) in werking getreden en verankerd in de Pensioenwet. Per 1 januari 2024 is de Code geactualiseerd. De Code stimuleert 'goed pensioenfondsbestuur' en beschrijft de breed gedragen algemene opvattingen in de pensioensector over wat 'goed pensioenfondsbestuur' inhoudt. Essentieel voor 'goed pensioenfondsbestuur' is het effectief functioneren van de driehoek bestuur, intern toezicht en verantwoording. Het bestuur van het pensioenfonds is eindverantwoordelijk voor alle handelingen die door of namens het pensioenfonds worden gedaan en heeft daardoor een regierol. Het intern toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Zowel bestuur als intern toezicht leggen verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

De Code ordent de normen aan de hand van een vijftal thema's, en neemt als inhoudelijk uitgangspunt dat er zo min mogelijk overlap is met onderwerpen die al in wet- en regelgeving zijn geregeld. De Code bevat dus in beginsel normen waarin niet al in de wet- en regelgeving is voorzien.

Pas-toe of leg-uit

De Code gaat er volgens het principe 'pas toe of leg uit' vanuit dat de pensioenfondsen de normen naleven. Pensioenfondsen vermelden in het bestuursverslag dat zij de Code naleven. Als het pensioenfonds redenen heeft om een norm niet na te leven, dan licht het bestuur van het pensioenfonds dit toe in het bestuursverslag. Afwijken van de normen is dus mogelijk, als daar een goede reden en uitleg voor is.

De diverse normen zijn verweven in het beleid van het pensioenfonds. De Code wordt door het pensioenfonds, afgezien van norm 35 (gender- en leeftijdsdiversiteit) en norm 49 (zelfevaluatie bestuur) nageleefd. Het niet naleven van norm 35 is ingegeven door het (actuele) deelnemersbestand en heeft de aandacht van het bestuur. Het niet naleven van norm 49 heeft te maken met de collectieve waardeoverdracht naar een verzekeraar en het liquidatiebesluit.

Rapportagenormen

De volgende normen uit de Code kunnen in dit jaarverslag op de volgende plaatsen gevonden worden.

Rapportagenormen	
Norm 5	Pagina 9 (paragraaf 4.2)
Norm 31	Pagina 16 (paragraaf 'Diversiteitsbeleid bestuur en verantwoordingsorgaan')
Norm 33	Pagina 16 (paragraaf 'Diversiteitsbeleid bestuur en verantwoordingsorgaan')
Norm 47	Pagina 17 (paragraaf 'Intern toezicht en verantwoordingsorgaan')
Norm 58	Pagina 6 en 7 (paragraaf 4-6)
Norm 62	Pagina 29 (paragraaf 'Maatschappelijk verantwoord beleggen')
Norm 64	Pagina 15, 18 en 19 (paragrafen 'Code Pensioenfondsen', 'Zelfevaluatie' en 'Gedragscode')
Norm 65	Pagina 19 (paragraaf 'Klachten en geschillenregeling')

Diversiteitsbeleid bestuur en verantwoordingsorgaan

Het pensioenfonds heeft ernaar gestreefd dat de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit en inclusie, een afspiegeling is van belanghebbenden en continuïteit.

De huidige samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan is op het vlak van leeftijds- en genderdiversiteit niet in lijn met de Code.

Het bestuur heeft bewust gekozen om op dit vlak – meer specifiek norm 35 – deels af te wijken van de Code en de grens van 40 jaar te verhogen naar 50 jaar. Dit vanwege de relatief hoge gemiddelde leeftijd binnen de gesloten pensioenregeling.

De bestuursleden van wie de zittingstermijn in 2025 eindigt, hebben aangegeven herkiesbaar te zijn. Alle bestuursleden hebben aangegeven zitting te blijven houden tot en met de beëindiging van het pensioenfonds.

Integere bedrijfsvoering

Elk Nederlands pensioenfonds moet maatregelen treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- handelen vanuit en borgen van integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder wordt verstaan:
 - het beheersen van financiële risico's; en
 - het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie over de lange termijn door jaarlijks een haalbaarheidstoets uit te laten voeren.

Het pensioenfonds kent een Integraal Risico Management (IRM)-beleid, waarbinnen zowel de financiële als niet-financiële risico's worden bepaald, beoordeeld en beheerst binnen de vastgestelde risico-tolerantie.

In het kader van de integere bedrijfsvoering is in 2024 onder meer:

- aangesloten bij de overleggen bij de pensioenuitvoerder Appel om meer zicht te krijgen op de werkzaamheden en controles bij Appel;

- op regelmatige basis overleg geweest met de verschillende sleutelfunctiehouders, aangevuld met de compliance officer, om te inventariseren of en waar verbeteringen mogelijk zijn en om de toegevoegde waarde van 2^e en 3^e lijn voor het pensioenfonds te vergroten.

Het pensioenfonds voert jaarlijks voor 1 juli een haalbaarheidstoets uit. Door middel van deze haalbaarheidstoets toont het pensioenfonds aan dat de verwachte pensioenen de komende zestig jaar voldoen aan de gewekte verwachtingen. Pensioenfondsen moeten aantonen dat zij ook in een slecht-weersituatie aan de verwachtingen kunnen voldoen. Het pensioenfonds heeft in 2024 een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Hieruit blijkt dat op lange termijn zowel vanuit de feitelijke financiële positie als vanuit een evenwichtssituatie wordt voldaan aan de ondergrenzen die het bestuur heeft vastgesteld (zie paragraaf 5.4). Toetsing op het premiebeleid en herstelcapaciteit geeft aan dat dit voldoende en haalbaar is.

Intern toezicht en verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het pensioenfonds heeft – conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur, alsook conform de Code – veel aandacht voor de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. In de statuten is vastgelegd hoe het bestuur omgaat met zijn rol en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Het pensioenfonds heeft een visitatiecommissie aangesteld (zie ook: *Intern toezicht*). De visitatiecommissie heeft van het bestuur opdracht gekregen om jaarlijks een integrale visitatie te verrichten. Op 21 mei 2025 heeft de visitatiecommissie haar rapport opgeleverd, haar verslag gepresenteerd en besproken met het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Een samenvatting hiervan, alsmede de reactie van het bestuur hierop treft u aan in bijlage 3.

Het pensioenfonds heeft een verantwoordingsorgaan (zie ook: *Verantwoordingsorgaan*). Dit orgaan beoordeelt het handelen van het bestuur conform haar wettelijke taak.

Geschiktheid

Het pensioenfonds besteedt aandacht aan de benodigde geschiktheid (hetgeen uiteenvalt in kennis, competenties en professioneel gedrag) van bestuursleden, andere (mede)beleidsbepalende personen en leden van andere pensioenfondsorganen. De manier waarop dit gebeurt is vastgelegd in de het geschiktheidsplan. Het geschiktheidsplan zorgt voor het waarborgen van voldoende kennis, vaardigheden en professioneel gedrag van het bestuur opdat adequate sturing kan worden gegeven aan de processen en werkzaamheden van het pensioenfonds. Het bestuur laat zich – met het oog op specifieke deskundigheid – bijstaan door adviseurs.

Uit de geschiktheidsmatrix blijkt dat zowel collectief (het bestuur) als individueel op alle acht verantwoordelijkheidsgebieden aan de geschiktheidseisen wordt voldaan.

Zelfevaluatie

In afwijking van norm 49 van de Code Pensioenfondsen (oud norm 16) heeft het bestuur geen zelfevaluatie uitgevoerd. Gezien de collectieve waardeoverdracht naar een verzekeraar en het liquidatiebesluit heeft het bestuur besloten om in 2024 geen zelfevaluatie bestuur uit te voeren.

Fraudebeheersing

In de risicoanalyse van het pensioenfonds is de fraude risicobereidheid van het pensioenfonds vastgesteld door het bestuur en er zijn beheersmaatregelen vastgelegd om de netto risico's in eigen en uitbestede processen tot aanvaardbaar laag niveau terug te brengen.

Deze beheersmaatregelen betreffen maatregelen op organisatieniveau (zoals gedragscodes, klokkenluidersregelingen), beheersingsmaatregelen op procesniveau en eventuele opvolging van aanbevelingen voor herstelacties. De effectiviteit van de maatregelen en eventuele incidenten worden regelmatig geëvalueerd door het bestuur. In geval van uitbestede processen wordt hierbij

gebruik gemaakt van SLA's, externe assurance verklaringen, verklaringen met betrekking tot AVG en overleg met risicobeheer en afdelingen van de uitbestedingspartners. Bij het bestuur zijn geen voorvallen van fraude en/of vermoede fraude bekend die invloed hebben op het fonds.

Naleving wet- en regelgeving

Ontwikkelingen in wet- en regelgeving worden door het bestuur nauwgezet gevolgd. Voor het pensioenfonds relevante wijzigingen worden geanalyseerd en de opvolging ervan wordt besproken in de bestuursvergaderingen.

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van de wet- en regelgeving door het pensioenfonds.

Het beschermen van de vertrouwelijkheid van persoonsgegevens van deelnemers en het naleven van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), heeft voor het bestuur een hoge prioriteit. Onder de AVG geldt dat het pensioenfonds is aangemerkt als 'verwerkingsverantwoordelijke' van persoonsgegevens. Het pensioenfonds dient, als 'eigenaar' van de persoonsgegevens, expliciet te kunnen aantonen dat het voldoet aan de eisen uit de AVG.

Met ingang van 1 januari 2020 dient de 'Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen' van de Pensioenfederatie (hierna: "De gedragslijn") geïmplementeerd te zijn door pensioenfondsen. Onderdeel van de Gedragslijn is dat getoetst en gerapporteerd wordt in hoeverre het pensioenfonds aan de Gedragslijn voldoet en wordt verantwoording hierover afgelegd in het bestuursverslag. Er is getoetst in hoeverre het pensioenfonds in 2024 de Gedragslijn heeft nageleefd. In dit kader is getoetst of de Gedragslijn is geïmplementeerd in de volgende documenten van het pensioenfonds:

- het privacy beleid;
- de privacyverklaring (website);
- de antwoorden van Appel op de namens het pensioenfonds gestelde vragen; en
- de klachten-en geschillenregeling.

De conclusie is getrokken dat het privacy beleid en de privacyverklaring van het pensioenfonds voldoen aan het gestelde in de Gedragslijn.

In het geval van een datalek is het essentieel dat het pensioenfonds adequaat optreedt. Afhankelijk van de aard en omvang van het datalek, dient binnen 72 uur na het ontdekken door het pensioenfonds een melding te worden gemaakt bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Aanvullend wordt er bepaald of er melding dient te worden gemaakt bij de betrokkenen van wie de gegevens zijn gelekt. Na ieder datalek wordt er door het bestuur geëvalueerd op welke wijze maatregelen kunnen worden ingericht, om herhaling in de toekomst te voorkomen.

Over het verslagjaar 2024 heeft het pensioenfonds geen melding gemaakt inzake datalekken bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Sanctiewetgeving

Het pensioenfonds heeft maatregelen genomen om de naleving van de sanctiewetgeving te waarborgen, voor zover deze van toepassing is op het pensioenfonds. Dit betreft zowel de processen rondom het pensioenbeheer als rondom het vermogensbeheer. Omdat deze processen grotendeels zijn uitbesteed aan externe partijen, heeft het bestuur hier rekening mee gehouden in het uitbestedingsbeleid en uitbestedingsovereenkomsten met externe partijen.

Gedragscode

De gedragscode is bekend bij alle verbonden personen, waaronder bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en visitatiecommissie en andere door het bestuur aangewezen personen. De verbonden personen verklaren bij aanvang functie en jaarlijks schriftelijk aan de Compliance Officer de gedragscode na te leven. De Compliance Officer houdt toezicht op de uitvoering en

effectiviteit van de gedragscode. Overtredingen van de gedragscode worden gemeld bij de Compliance Officer. In 2024 zijn geen overtredingen gemeld.

Klachten- en geschillenregeling

Het pensioenfonds heeft een klachten- en geschillenregeling die gedurende 2023 is geactualiseerd naar aanleiding van de Wet toekomst pensioenen en de Gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' van de Pensioenfederatie. Eenieder kan zich in geval van een klacht wenden tot de pensioenuitvoeringsorganisatie van het pensioenfonds en/of het bestuur van het pensioenfonds. Indien niet (volledig) aan de klacht tegemoet wordt gekomen, kan de indiener dit geschil voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen, aan de externe geschilleninstantie en/of aan de burgerlijke rechter. De regeling bevat procedurele waarborgen die door het pensioenfonds gevolgd zullen worden ter zake van de afhandeling van de klacht of geschil. Een en ander is vastgelegd in het klachten- en geschillenreglement. De klachten- en geschillenregeling is beschikbaar op de website van het pensioenfonds. In 2024 zijn geen klachten conform de klachten- en geschillenregeling gemeld.

Incidenten- en klokkenluidersregeling

Het pensioenfonds kent een incidenten- en klokkenluidersregeling die een procedure voor interne en externe meldingen van (potentiële) incidenten en/of misstanden bevat en de afhandeling daarvan. De regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de verbonden persoon die te goeder trouw melding maakt van (potentiële) incidenten en/of misstanden. In 2024 zijn er geen incidenten en/of misstanden gemeld.

Beloningsbeleid

Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Het fonds heeft daarbij een afweging gemaakt op basis van de (langetermijn)doelstellingen van het fonds, de passendheid in de bedrijfstak/onderneming of beroepsgroep, de verantwoordelijkheid en de aan de functies gestelde eisen en het tijdsbeslag. Het beloningsbeleid is van toepassing op de bestuursleden, de visitatiecommissie, het verantwoordingsorgaan en externe dienstverleners. In het beloningsbeleid zijn regels gesteld rondom tussentijdse beëindiging van de relaties met bovenstaande functionarissen en de wijze waarop dan met het toekennen van beloningen wordt omgegaan.

In 2024 heeft het pensioenfonds de volgende beloningen verstrekt aan de verschillende functionarissen.

- De bestuursleden in dienst van de werkgever (de heer P. Vlaeminck en de heer M. Zwijs) ontvangen geen vergoeding voor de uitoefening van hun functie.
- De vergoeding voor de externe bestuursleden (vergoed door de werkgever) (mevrouw E. Vlastuin en de heer E. Hagen), het gepensioneerde bestuurslid (de heer Vereecken) bedroeg in het verslagjaar in totaal € 78.999,- (2023: € 74.645,-).
- De leden van het verantwoordingsorgaan in dienst van de werkgever ontvangen geen vergoeding van het pensioenfonds voor het uitoefenen van hun functie.
- De vergoeding voor gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan bedroeg in totaal € 4.363,- (2023: € 4.245,-). Kosten die in redelijkheid gemaakt worden (bijvoorbeeld reiskosten, kosten bijwonen seminar), worden door de werkgever vergoed.

Het advies van de Pensioenfederatie om de bestuurdersbeloning per bestuurslid apart te tonen, wordt niet gevolgd aangezien deze vergoeding wordt betaald door de werkgever.

Toezichthouders

In 2024 heeft het bestuur diverse overleggen gevoerd met DNB inzake de voorgenomen CWO en liquidatie.

In 2024 heeft het bestuur de volgende fondsdocumenten toegestuurd aan DNB:

- de ABTN;
- en het pensioenreglement.

Daarnaast heeft er correspondentie plaatsgevonden met betrekking tot:

- Uitvraag niet-financiële risico's;
- Uitvraag nieuwe pensioenregeling in het kader van het pensioenakkoord;
- Collectieve waardeoverdracht en liquidatie van het pensioenfonds

5.2 Uitbesteding

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering (zie artikel 143 van de Pensioenwet). Om de bedrijfsvoering te kunnen beheersen, weegt het bestuur af in hoeverre het bestuur de kennis en kunde heeft voor diverse operationele werkzaamheden. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen kwaliteit, kwantiteit, continuïteit en kosten (risicobeheersing). De vertaling van haar missie, visie en strategie, welke terug te vinden is in de ABTN van het pensioenfonds, naar duidelijke doelstellingen in de uitvoering is hierbij van belang. Het pensioenfonds heeft de volgende doelstellingen op het gebied van de uitvoering:

- Waarborgen continuïteit;
- Constante kwaliteit van de dienstverlening;
- Duidelijke en juiste communicatie;
- Voldoen aan wet- en regelgeving;
- Waarborgen belangen, reputatie en integriteit van de deelnemers en het pensioenfonds.

Uitgangspunt voor de uitbesteding is dat het bestuur van het pensioenfonds primair verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de pensioenovereenkomst zoals die door sociale partners is overeengekomen. Daarbij hoort ook het financieel beheer en het risicomanagement van het pensioenfonds. Door middel van samenwerking met gerenommeerde externe partijen en door gebruik te maken van hun kennis, kunde en technologie worden schaalvoordelen beoogd waardoor het pensioenfonds in staat is een kwalitatief hoogwaardige en kostenefficiënte dienstverlening te verzorgen die ondersteunend is aan de strategie van het pensioenfonds. Tevens is met de uitbesteding aan gerenommeerde externe partijen de continuïteit van de uitvoering beter gewaarborgd.

De operationele werkzaamheden waarvan het bestuur besluit deze niet in eigen beheer te willen uitvoeren, worden uitbesteed. Dit betreft:

- Pensioenbeheer;
- Deelnemersadministratie (incl. deelnemerscommunicatie, planner);
- Uitkeringsadministratie;
- Financiële administratie;
- Bestuursondersteuning (incl. website, algemene communicatie);
- Sleutelfunctiehouderschap actuariële sleutelfunctie.

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid opgesteld vanuit de volgende visie:

- Het beleid moet zorgdragen voor kaders ten behoeve van sturing en beheersing van uitvoering;
- Het beleid moet bijdragen aan objectivering en transparantie;
- Het beleid moet de koppeling met risicomanagement waarborgen;
- Het beleid moet bijdragen aan het in control zijn en blijven van het bestuur.

Dit uitbestedingsbeleid is de basis voor het bestuur om de beheersing van uitbesteding gestructureerd en passend binnen de strategie en risicobereidheidsprincipes van het pensioenfonds vorm te geven en op te volgen.

5.3 Communicatiebeleid

Het pensioenfonds wil een betrouwbare en professionele uitvoerder zijn. Het pensioenfonds streeft naar transparantie en toegankelijkheid, met draagvlak bij deelnemers. Dit vraagt om correcte, duidelijke en evenwichtige communicatie die tijdig wordt verstrekt of beschikbaar wordt gesteld. De communicatie van het pensioenfonds richt zich in de eerste plaats op verwachtingsmanagement bij de deelnemers: waar kunnen zij op rekenen en welke onzekerheden kent de pensioenregeling voor hen. Het pensioenfonds zet daarbij eventgerichte communicatie in. Het pensioenfonds kent een website: www.pensioenfondsyara.nl. Hierop kunnen de deelnemers algemene informatie vinden over het pensioenfonds, de pensioenregeling en wat de deelnemer zelf moet en kan doen. Daarnaast kunnen actieve deelnemers ook inloggen op een pensioenplanner om inzicht te krijgen in hun pensioengegevens, en in de pensioenresultaten van hun te maken keuzes. Uiteindelijk is het doel dat deelnemers de aangeboden informatie over hun pensioenregeling, waar dit nog onvoldoende gebeurt, actiever gaan gebruiken om hun financiële oude dag ook zelf goed te kunnen regelen. Daarnaast investeert het pensioenfonds in de relatie tussen pensioenfonds en deelnemer door te ontzorgen en transparant te zijn over de keuzes die gemaakt worden over hun pensioen. De communicatie-inspanningen van het pensioenfonds zijn kostenefficiënt en passen bij de omvang van het pensioenfonds. Vanzelfsprekend voldoet het pensioenfonds aan de communicatie-eisen die in wet- en regelgeving en door de Autoriteit Financiële Markten worden gesteld.

Het pensioenfonds beschikt over een communicatiebeleidsplan, wat de langetermijnvisie van het pensioenfonds geeft op het te voeren communicatiebeleid en de uitvoering daarvan. De uitvoering van dit beleid wordt jaarlijks vastgelegd in een uitvoeringsplan communicatie. Gezien de beperkte horizon van het pensioenfonds is in 2023 besloten het beleidsplan voor de periode 2021 tot en met 2023, te verlengen met een jaar.

In 2024 lag de focus voor communicatie volledig op de toekomst van het pensioenfonds. In het eerste kwartaal werd een campagne uitgerold rond de keuze tussen Verzekeren of Invaren. Belanghebbenden werden geïnformeerd via pensioenkranten, Webinars, live bijeenkomsten en de website. Hierna werd gepeild waar de voorkeur lag. De opkomst bij de peiling was met circa 75% boven alle verwachting. Van de 661 respondenten gaf 76% de voorkeur aan Verzekeren en 14% aan Invaren. De overige 10% had geen voorkeur. Deze opkomst en uitslag was waardevol voor de besluitvorming van het bestuur. Het pensioenfonds heeft hierna de belanghebbenden op de hoogte gehouden van de vorderingen en de concrete gevolgen van de overstap naar Verzekeren. In het vierde kwartaal werd de deelnemerscommunicatie uiteindelijk overgedragen aan verzekeraar Zwitserleven. De communicatie van het pensioenfonds beperkt zich sindsdien tot informeren over de afwikkeling van de liquidatie.

5.4 Risicohouding (korte en lange termijn)

De risicohouding van het pensioenfonds is de mate waarin het pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren en de mate waarin het pensioenfonds de beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het pensioenfonds. Dit wordt afgesproken met sociale partners en teruggekoppeld naar het verantwoordingsorgaan. De risicohouding van het pensioenfonds komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de door het pensioenfonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets.

Het bestuur heeft in afstemming met sociale partners gekozen voor de volgende grenzen op lange termijn:

- Een gemiddeld pensioenresultaat van 90%.
- Een maximale afwijking van 20% in een slecht-weer-scenario

De risicohouding op korte termijn is gekoppeld aan de bandbreedtes rondom strategische normgewichten van de beleggingscategorieën en de economische ontwikkelingen (met name op het niveau rente). Dit resulteert in een totale bandbreedte om het vereist eigen vermogen (120,3% bij aanvang haalbaarheidstoets) per 1 januari 2015 van:

- 2,5%-punt onder het vereist eigen vermogen, oftewel een ondergrens van 117,8%;
- 3%-punt boven het vereist eigen vermogen, oftewel een bovengrens van 123,3%.

5.5 Financiële paragraaf

Premiebeleid

De af te dragen premie betreft de gedempte kostendeekkende premie die wordt getoetst aan de (ongedempte) kostendeekkende premie. Onder deze (ongedempte) kostendeekkende premie wordt verstaan:

- a. De premie die actuarieel benodigd is in verband met de pensioenverplichtingen;
- b. De opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, zoals bedoeld in artikel 132 van de Pensioenwet;
- c. De opslag die nodig is voor de uitvoeringskosten van het pensioenfonds;
- d. Het saldo van de mutaties van de voorziening Aanvullend Arbeidsongeschiktheidspensioen (AAOP) in enig jaar door nieuwe toekenningen AAOP en door reactivering (niet zijnde overlijdensgevallen).

Ingaande 2016 geldt een demping op de kostendeekkende premie, behoudens het saldo van de mutaties van de voorziening AAOP, met de volgende maatregelen:

- a. De te gebruiken discontovoet is de uitkomst van:
 1. de wettelijk toegestane maximaal gedefinieerde parameters passend bij de beleggingsmix van het pensioenfonds;
 2. een afslag voor de afgesproken maatstaven voor toeslagverlening (prijsinflatie voor gewezen deelnemers, aanspraak- en pensioengerechtigden en looninflatie voor de actieve deelnemers).
 - a. De afslag voor toeslagverlening die in de discontovoet is verwerkt, leidt tot een opslag op de premie. In de gedempte kostendeekkende premie hoeft in beginsel niet ook nog een opslag voor de instandhouding van het vereist eigen vermogen te worden meegenomen. Alleen als de opslag op de premie voor toeslagverlening lager is dan de opslag die nodig is voor de instandhouding van het vereist eigen vermogen, dan moet de laatstgenoemde opslag worden aangehouden. De opslag op de premie voor toeslagverlening vervalt dan.
- b. De discontovoet is vastgesteld per 30 september 2020 op 1,3% en zal van toepassing zijn voor de periode 2021-2025, tenzij dwingende redenen een aanpassing vergen; De discontovoet wordt jaarlijks getoetst of deze nog toereikend is. Dit is laatst gebeurd in 2024.

Afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds kan naast de gedempte kostendeekkende pensioenpremie een additionele premie worden geheven of een premiekorting worden verleend.

Indien de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds ultimo boekjaar lager is dan 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad, zal een additionele werkgeversbijdrage in rekening worden gebracht van:

- a. Het positieve verschil tussen 107% en de beleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar voor bijstorting ten opzichte van de VPV ultimo boekjaar én
- b. 1/10 van het verschil tussen 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad die minimaal op 107% wordt gesteld ingeval deze lager is.

Ultimo 2024 heeft een CWO plaatsgevonden, op dat moment was de beleidsdekkingsgraad ruim boven de vereiste dekkingsgraad waardoor er over 2024 geen additionele werkgeversbijdrage verschuldigd is.

Uitvoeringskosten

Het pensioenfonds vindt transparantie ten aanzien van uitbesteding belangrijk. De opslag voor de kostenvoorziening is door het bestuur het afgelopen kalenderjaar geëvalueerd. Hierbij veronderstelt het bestuur dat het pensioenfonds bij het wegvallen van de werkgever niet zelfstandig zal blijven voortbestaan, maar zal worden geliquideerd binnen een tijdsbestek van 2 jaar. Uit deze evaluatie heeft het bestuur geconcludeerd dat de opslag toereikend is en geen aanpassing behoeft.

Administratieve uitvoeringskosten

	2024 EUR 000	2023 EUR 000
Personeelskosten toe te rekenen aan het pensioenfonds	115	133
Bestuurdersbeloning	79	75
Administratiekosten *	752	396
Advieskosten **	518	617
Lidmaatschappen	11	12
Kosten van AFM en DNB	39	47
Overige kosten	103	50
Totaal uitvoeringskosten	1.616	1.330

* Van de administratiekosten ad € 752.000,- heeft een bedrag van € 99.000,- betrekking op KPMG Accountants N.V. (2023: KPMG Accountants N.V. € 51.000,-). Naast het onderzoek naar de jaarrekening, administratieve basisgegevens en jaarstaten is er geen samenloop met andere dienstverlening door KPMG.

** In de advieskosten zijn de advieskosten van vermogensbeheer inbegrepen.

De werkgever heeft zich verbonden om alle kosten samenhangend met de administratie van het pensioenfonds voor haar rekening te nemen.

De kosten per deelnemer (actieven en gepensioneerden) kunnen als volgt worden weergegeven:

	2024	2023
In Euro's per deelnemer	994	804

Vermogensbeheerkosten

De vermogensbeheerkosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Vermogens- beheerkosten EUR 000 2024	Vermogens- beheerkosten EUR 000 2023	Transactie- kosten EUR 000 2024	Transactie- kosten EUR 000 2023
Beheerkosten	1.005	1.278	0	0
Transactiekosten	0	0	53	198
Bewaarloon	0	0	0	0
Kosten opgenomen in de jaarrekening	1.005	1.278	53	198
In % van het beheerd vermogen	0.34%	0,22%	0.02%	0,03%

Herverzekeringsovereenkomst

Vanaf 1 januari 2020 is een herverzekeringsovereenkomst voor een periode van drie jaar afgesloten met ElipsLife voor de navolgende herverzekeringen:

Overlijdensrisico:

- Hierbij hanteert het pensioenfonds voor het overlijdensrisico een eigen behoud van € 100.000,- op het risicokapitaal per actieve deelnemer;
- De herverzekering van het overlijdensrisico is inclusief winstdeling in poolverband.

Arbeidsongeschiktheidsrisico (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheid):

- Hierbij hanteert het pensioenfonds voor het arbeidsongeschiktheidsrisico een eigen behoud van € 100.000,- op het risicokapitaal per actieve deelnemer.

De poolwinstdeling bestaat uit éénjarige winstaanden gedurende het contract. Dat betekent dat na elk jaar een eventuele winstuitkering wordt gedaan. De poolwinstdeling geldt alleen over het overlijdensrisico. Het winstaandeel bedraagt 80% van het winstsaldo. Het winstsaldo wordt bepaald als 80% van de bruto premie minus de geclaimde schades. Hierbij wordt de uitkering per deelnemer voor maximaal € 1.000.000,- meegenomen. Verliessaldo's worden niet overgedragen naar volgende jaren. De poolwinst ligt naar verwachting tussen de 15% en 30%. In de pool worden de risico's gedeeld met de in Nederland en België gevestigde fondsen en ondernemingen.

Na de initiële periode van drie jaar wordt het contract telkens stilzwijgend voor een periode van drie jaar verlengd.

Met ingang van 1 november 2024 tot 31 december 2024 heeft het pensioenfonds de pensioenverplichtingen verzekerd bij Zwitterleven. Vanaf deze datum draagt de Stichting haar verplichtingen met betrekking tot de opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken via een zogenoemde 'buy-in' over aan Zwitterleven

5.6 Financiële positie

Dekkingsgraad

In onderstaande tabel zijn de actuele dekkingsgraden tot het moment van de CWO weergegeven.

Feitelijke (actuele) dekkingsgraad per	
Januari 2024	136,4%
Februari 2024	138,9%
Maart 2024	139,4%
April 2024	141,7%
Mei 2024	144,3%
Juni 2024	144,6%
Juli 2024	142,6%
Augustus 2024	143,3%
September 2024	142,8%

5.7 Beleggingsparagraaf

Ontwikkelingen financiële markten

2024 was een goed beleggingsjaar. De economische groei verraste positief, vooral in de Verenigde Staten, en centrale banken verlaagden de beleidsrentes. In het eerste kwartaal verdreven goede economische data de recessiezorgen, hoewel de inflatie aanvankelijk nog hoog was. De Europese Centrale Bank (ECB) verlaagde de rente in stappen van 4% naar 3%, terwijl de Centrale Bank van de Verenigde Staten (FED) de rente met 1% verlaagde. De langetermijnrente daalde beperkt.

De beleggingsmarkten kenden een positieve omgeving voor risicovolle beleggingen. Aandelen van bedrijven uit ontwikkelde markten presteerden het beste, vooral in de Verenigde Staten dankzij de technologie sector, hoge overheidsuitgaven en consumentenbestedingen. Ook in opkomende markten was de technologie sector de voornaamste reden voor een sterk rendement. Kredietobligaties behaalden sterke rendementen door dalende risico-opslagen, vooral in high-yield obligaties. Europese staatsobligaties lieten een gemengd beeld zien. Duitse en Franse staatsobligaties daalden in waarde door oplopende risico-opslagen, terwijl andere eurolanden positieve rendementen zagen. De Amerikaanse dollar steeg ten opzichte van andere grote valuta's, waardoor de euro 6% verloor ten opzichte van de dollar.

Beleggingsresultaat 2024

De verdeling van de beleggingsmix, alsmede de behaalde resultaten zijn opgenomen in het volgende overzicht:

Portefeuille 2023	ISIN	Rendement 2024	Benchmark 2024	Gehanteerde Benchmark
Obligaties				
Columbia Threadneedle Investments	LU1128930911	0,10%	0,00%	Verplichtingen van het pensioenfonds
Pimco				
Global High Yield Bond Fund	IE00B2R34Y72	5,30%	5,40%	BOFA ML BB-B Developed Markets HY Constrained Index
Van Lanschot Kempen Investment Management N.V.				
(Lux) Euro Credit Fund I	LU0630255346	3,80%	3,80%	iBoxx Euro Corporate Index
Aandelen				
Vanguard				
World SRI fund	IE00BDZYMK13	18,20%	18,70%	FTSE Developed Index Hedged
Emerging Market Stock Index Fund	IE0031786142	15,90%	16,70%	MSCI EM Daily Net TR EUR
Vastgoed				
Van Lanschot Kempen Investment Management N.V.				
European Property Fund	LU2490700924	0,90%	1,90%	FTSE EPRA/NAREIT Developed Euro Index
Totaal		7,10%	7,40%	

Het gezamenlijk rendement van de vermogensbeheerders komt over de periode tot aan de volledige verkoop van de beleggingsportefeuille eind oktober 2024 uit op 7,1%. Dit was iets lager dan het rendement van de totale benchmark dat 7,4% bedraagt.

Terugblik op beleggingsbeleid 2024

Tot aan de volledige verkoop van de beleggingsportefeuille eind oktober 2024 heeft het pensioenfonds het strategisch beleggingsbeleid voortgezet dat in 2023 op grond van een Asset Liability Management (ALM) studie-update was herbevestigd. Er is tegelijkertijd grondig bekeken of, en zo ja hoe, de risico's op een dalende dekkingsgraad respectievelijk inkoopwaarde bij de verzekeraar beperkt konden worden. Zolang er geen zekerheid bestond dat de collectieve waardeoverdracht naar een verzekeraar ook daadwerkelijk doorgang zou vinden, waren aanpassingen in het strategisch beleggingsbeleid echter niet opportuun, omdat nog steeds uit moest worden gegaan van een going concern situatie.

Als onderdeel van de voorbereiding op de collectieve waardeoverdracht is een plan gemaakt voor de volledige verkoop van de beleggingsportefeuille. Eind 2023 was het belang in niet-beursgenoteerd vastgoed al verkocht om de wendbaarheid van het pensioenfonds te vergroten. Niet-beursgenoteerd vastgoed is namelijk een illiquide belegging waarvan de verkoop afhankelijk van marktomstandigheden meerdere maanden of zelfs jaren kan duren. De opbrengsten daarvan zijn begin 2024 herbelegd in staatsobligaties. Nadat er groen licht was verkregen voor de collectieve waardeoverdracht is de volledige beleggingsportefeuille conform plan in oktober verkocht en omgezet in cash, waarmee de koopsom bij de verzekeraar betaald kon worden. Er hebben zich bij de verkoop van de beleggingen geen bijzonderheden voorgedaan.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het onderstaande heeft betrekking op de periode tot aan liquidatie.

Beleid

Het pensioenfonds hecht veel waarde aan mensenrechten, milieu en duurzaamheid en belegt daarom het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde manier.

De activiteiten van het pensioenfonds op het gebied van duurzaamheid en behoorlijk bestuur vormen voor het pensioenfonds geen doel op zichzelf, maar zijn randvoorwaardelijk. Uitvoering van het beleid van het pensioenfonds op deze gebieden wordt steeds getoetst aan zijn primaire verantwoordelijkheid om een optimaal rendement te genereren in het belang van de belanghebbenden bij het pensioenfonds. Binnen de restricties van deze financiële doelstelling streeft het pensioenfonds naar het behalen van een maatschappelijk rendement (duurzaamheid).

De uitgangspunten voor ESG binnen het beleggingsbeleid zijn als volgt gedefinieerd:

1. De primaire doelstelling van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is het behalen van een financieel rendement in lijn met de ambitie. Daarnaast wil het pensioenfonds een goed maatschappelijk rendement behalen, daar waar mogelijk.
2. Het pensioenfonds heeft de visie dat bedrijven met een goede ESG score, beter kunnen renderen dan bedrijven die minder scoren. Dus wil het pensioenfonds – voor zover mogelijk – investeren in beleggingen met een goede ESG-score. Hierbij wil het pensioenfonds zoveel mogelijk vast houden aan het beleggen in lijn met een index ("passieve benadering van de beleggingen").
3. Indien een potentieel goede (financieel gezien) investering een slechte ESG-score heeft dan zal het pensioenfonds op zoek gaan naar een alternatief met een betere ESG score
4. Het pensioenfonds geeft initieel de voorkeur aan een brede ESG-benadering in plaats van de selectie van één of meerdere specifieke thema's. Mogelijk dat op termijn een meer thematische aanpak zal worden gekozen.
5. Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat haar vermogensbeheerders de dialoog aangaan met onderliggende bedrijven, om ze te laten bewegen. Dit is een kans om een maatschappelijke bijdrage te leveren en dus heeft het pensioenfonds de voorkeur voor relaties die hier op een goede manier invulling aan kunnen geven.
6. Het pensioenfonds voert een uitsluitingenbeleid, waarbij wordt aangesloten bij de uitsluitingen zoals omschreven in de United Nations Global Compact principles. Dit geeft de minimum voorwaarden (vanuit het Convenant) waar bedrijven aan moeten voldoen om als investering te worden gezien. Het pensioenfonds wil geen additionele specifieke sectoren en/of bedrijven uitsluiten. Daarnaast geldt specifiek voor vastgoed dat hier enkel investeringen plaatsvinden in lijn met GRESB (ESG benchmark).

Uitvoering

Het pensioenfonds belegt uitsluitend in beleggingsfondsen. Het pensioenfonds selecteert deze beleggingsfondsen weliswaar zelf, maar kan het ESG-beleid van die beleggingsfondsen niet zelf bepalen, en is bovendien afhankelijk van het aanbod, binnen de randvoorwaarde dat het financiële rendement voor het pensioenfonds leidend is.

In de beleggingsportefeuille is sprake van uitsluitingen, engagement, ESG-integratie en impact beleggingen.

Binnen het wereldwijde aandelenfonds van Vanguard worden bedrijven uitgesloten op basis van de UN Global Compact principes, daarnaast ook producenten van controversiële wapens en tabaksproducten.

Binnen zowel het bedrijfsobligatiefonds als het vastgoedaandelenfonds van Kempen Capital Management N.V. gelden vergelijkbare uitsluitingen, daarnaast worden ook bedrijven die zich toeleggen op kolen en teerzand uitgesloten. In beide fondsen vindt dialoog (engagement) plaats met ondernemingen om ze te bewegen verdere stappen te zetten op het gebied van ESG. Het betreft actief beheerde fondsen, waarin bij de beleggingsbeslissingen ook rekening wordt gehouden met ESG aspecten (ESG-integratie).

Het high yield fonds van Pimco beperkt de uitsluitingen tot de wettelijke sanctielijst. Het betreft een actief beheerd fonds waarbij ESG-aspecten worden meegewogen in de beleggingskeuzes.

Het staatsobligatiefonds bij CTI tot slot bevat een minimale allocatie van 10% naar impact beleggingen, in het bijzonder betreft dit obligaties die expliciet geormerkt zijn voor het bereiken van ESG-doelen zoals duurzame energie.

Klimaatrisico's

In de ALM-studie die begin 2021 is afgerond is expliciet stilgestaan bij een aantal economische scenario's die rekening houden met klimaatrisico's. Deze scenario's zijn meegewogen bij het herijken van het strategisch beleggingsbeleid.

Op kwartaalbasis heeft het pensioenfonds via een rapportage inzicht in de gevolgen voor de financiële positie van een scenario van versnelde energietransitie.

SFDR

In 2021 is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht geworden. De SFDR bevat regelgeving voor financiële instellingen (waaronder pensioenfondsen) voor het verschaffen van informatie omtrent het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering hiervan. De implementatie van de SFDR bestaat uit twee levels.

Per 10 maart 2021 diende het pensioenfonds te voldoen aan level 1 van de SFDR. Level 1 bevat regelgeving over de wijze waarop duurzaamheidsfactoren zijn meegenomen in het beleid en voor de wijze van rapportage over de ongunstigste effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Het pensioenfonds voldoet aan deze vereisten.

Het pensioenfonds heeft eerder gekozen voor de opt-out voor de rapportage van ongunstige effecten van beleggingen. De reden voor de opt-out was dat de wet- en regelgeving nog niet volledig was en (mede daarom) juiste en betrouwbare gegevens voor rapportage nog niet beschikbaar waren. Nu wet- en regelgeving officieel zijn vastgesteld, was het pensioenfonds van plan in 2024 deze keuze te heroverwegen. Door de liquidatie van het pensioenfonds is dit niet meer aan de orde.

Per 1 januari 2023 dienen financiële instellingen ook te voldoen aan level 2 van de SFDR. Level 2 bevat onder meer de vereiste om de classificatie van beleggingen naar duurzaamheid toe te lichten in het jaarverslag. Deze vereiste is voor het pensioenfonds niet van toepassing aangezien het zich niet kwalificeert als '(licht)groen' (d.w.z. artikel 8 resp. artikel 9 SFDR) en heeft gekozen voor de opt-out.

5.8 Pensioenparagraaf

Karakterisering pensioenregeling

Algemeen

Alle werknemers die voor 1 augustus 2014 in dienst waren van de werkgever en die de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt zijn als deelnemer in de pensioenregeling opgenomen. Voor alle deelnemers wordt een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen verzekerd.

- Vaststelling van het pensioen vindt plaats volgens het zogenaamde "middelloonsysteem". De pensioenleeftijd is 68 jaar met de mogelijkheid tot vervroegde pensionering vanaf 60 jaar.
- Het opbouwpercentage van de middelloonregeling is 1,875% tot een salarissgrens van € 137.800,- per jaar in 2024.
- De franchise bedraagt € 17.545,- per jaar in 2024.

Toeslagverlening

De opgebouwde pensioenaanspraken voor actieve deelnemers worden voorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. de Yara Sluiskil CAO-loonindex.

De ingegane en premievrije pensioenen worden voorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. het prijsindexcijfer van alle huishoudens over de maand oktober t.o.v. de maand oktober vorig jaar, zoals gepubliceerd door het CBS.

De toekenning van de toeslagverlening is voorwaardelijk; er is geen recht op deze aanpassing. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

Het ingegane arbeidsongeschiktheidspensioen wordt jaarlijks per 1 april onvoorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. de Yara Sluiskil CAO-loonindex.

Afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar, wordt er gekeken in hoeverre er ruimte is voor de voorwaardelijke indexatie. Hierbij hanteert het bestuur het volgende beleid:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nihil
Tussen 110% en bovengrens	Toeslagverlening naar rato
Boven bovengrens	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen

Ultimo 2023 bevond de beleidsdekkingsgraad zich op 139,1%. Als gevolg hiervan heeft het bestuur in haar vergadering van 29 mei 2024 besloten om, met terugwerkende kracht 1 januari 2024, de volgende (gedeeltelijke) indexatie te verlenen:

Aan actieve deelnemers:	8,50%
Aan gewezen deelnemers, partners en pensioengerechtigden:	0,00%

De loonindex en de prijsindex lopen normaliter niet veel uit elkaar. Maar in de toeslagverlening per 1 januari 2023 zit een groot verschil tussen de indexatie voor actieve deelnemers en de indexatie voor gewezen deelnemers, partners en pensioengerechtigden. Per 1 januari 2024 is dit verschil omgekeerd en heffen deze verschillen zich nagenoeg op.

Een uitzondering hierop geldt voor de deelnemers welke in 2023 met pensioen zijn gegaan of gewezen deelnemer zijn geworden. Zij hebben in 2023 de lage indexatie ontvangen en zouden in 2024 geen indexatie ontvangen als gevolg van een negatieve prijsindexcijfer alle huishoudens oktober-oktober. Het bestuur vindt deze situatie dusdanig onevenwichtig, dat op 29 mei 2024 besloten is om deze groep per 1 januari 2024, net als de actieve deelnemers, een indexatie toe te kennen van 8,50%.

Het besluit omtrent de toekenning van de indexatie per 1 januari 2024 is vastgesteld in de bestuursvergadering van 29 mei 2024 en derhalve, in overeenstemming met geldende wet- en regelgeving, verwerkt in boekjaar 2024. Voorgenoemde toeslagverlening is toegelicht in de jaarrekening 2023 als onderdeel van de gebeurtenissen na balansdatum.

Voorts is besloten om per 1 november 2024 een eenmalige indexatie toe te kennen van circa 1/3 van de indexatieachterstand. Dit komt neer op de volgende eenmalige indexaties:

- 4,5% aan actieve deelnemers;
- 3% aan gepensioneerde deelnemers, m.u.v. hen die de 2000-2001 indexatie "gemist" hebben;
- 4,8% aan gepensioneerde deelnemers die de indexatie 2000-2001 "gemist" hebben.

Met deze eenmalige indexatie vervallen alle niet-verleende indexaties.

5.9 Actuariële Paragraaf

Technische analyse 2024	EUR 000
Wijziging rentetermijnstructuur	-6.241
Benodigde interest risico fonds	-15.305
Directe beleggingsopbrengsten	361
Indirecte beleggingsopbrengsten	44.253
Kosten vermogensbeheer	-1.061
Resultaat op beleggingsopbrengsten	22.007
Pensioenopbouw/-premie risico fonds	-7.275
Ontvangen bijdragen (regulier)	9.650
Risico herverzekering	-232
Risico koopsom overlijden	-43
Risico koopsom arbeidsongeschiktheid	-67
Resultaat op premies	2.033
Resultaat op waardeoverdrachten	-173.319
Resultaat op kosten	572
Resultaat op uitkeringen	3.840
Resultaat op langlevenrisico	723
Resultaat op kortleven	-464
Resultaat herverzekering	579
Resultaat op sterfte	838
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-140
Actuarieel resultaat op mutaties	8
Resultaat op toeslagverlening	-30.500
Wijziging technische grondslagen	-2
Andere oorzaken	219
Totaal	-174.444

Premiespecificatie 2024:

	Feitelijke premie	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie
	EUR 000	EUR 000	EUR 000
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	4.482	7.617	4.482
Solvabiliteitsopslag	991	1.684	991
Opslag voorwaardelijke opbouw	4.177	0	4.177
Totaal premiebijdragen	9.650	9.301	9.650

5.10 Financiële risico(beheersing)

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het bestuur een afweging tussen risico(beheersing), rendement en kosten. Daarbij heeft het bestuur grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleggingsbeleid alsook de monitoringstools zijn vastgelegd in de ABTN van het pensioenfonds.

Crisisplanning

Het bestuur van het pensioenfonds heeft een financieel crisisplan opgesteld. Dit financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die het pensioenfonds kan inzetten, indien de beleidsdekkingsgraad zich (bijna) bevindt op kritische waarden. Het financieel crisisplan maakt deel uit van de beschrijving van de beheerste en integere bedrijfsvoering in de zin van artikel 143 van de Pensioenwet. Dit financieel crisisplan is onderdeel van de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Het pensioenfonds acht het van groot belang om te voorkomen dat het in een crisissituatie terecht komt. Samengevat hanteert het pensioenfonds de volgende maatregelen:

- Een beleggingsbeleid volgens het prudent-person beginsel dat past bij een acceptabele kans op dekkingstekort. Ten minste eens in de drie jaar onderzoekt het pensioenfonds door middel van een ALM-studie of het financiële beleid van het pensioenfonds nog voldoende robuust is om haar doelstelling met voldoende zekerheid te kunnen nakomen;
- Zorgvuldige monitoring van financiële positie en risico's;
- Het pro-actief informeren van de werkgever en Yara International ASA over de financiële positie van het pensioenfonds;
- Het pensioenfonds stelt in overleg met sociale partners de risicohouding op. Deze risicohouding is de basis voor de jaarlijkse haalbaarheidstoets;
- Er worden geen toeslagen verleend indien er sprake is van een beleidsdekkingsgraad op jaareinde die onder de toeslagdrempel van 110% ligt (gemeten op een beleidsdekkingsgraad vóór bijstorting van de werkgever). Er wordt geen of een beperkte toeslag verleend indien er sprake is van een beleidsdekkingsgraad op jaareinde die weliswaar boven de toeslagdrempel ligt, maar onder de bovengrens voor het toeslagbeleid (in de ABTN is een meer uitgebreide beschrijving van het toeslagbeleid opgenomen);
- Er vindt een additionele bijdrage van de werkgever plaats als – op basis van de beleidsdekkingsgraad - de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op jaareinde lager is dan 5 %-punt onder de vereiste dekkingsgraad. Door deze bijstorting zal er nooit gedurende lange tijd sprake zijn van een dekkingstekort, waardoor aanspraken gekort zouden moeten worden. In bijzondere situaties kan het bestuur besluiten tot aanpassing (of tijdelijke afwijking) van het beleggingsbeleid.

5.11 Toekomstparagraaf

Liquidatie van het pensioenfonds

2025 zal in het teken staan van de liquidatie en vereffening van het pensioenfonds. Naar verwachting zal dit in kwartaal drie van 2025 worden afgerond. Het pensioenfonds kan bij de liquidatie en vereffening aan haar verplichting voldoen.

Sluiskil, 26 juni 2025

P. Vlaeminck, voorzitter

M. Zwijns, secretaris

E. Hagen, bestuurslid

M. Vereecken, bestuurslid

E. Vlastuin, bestuurslid

6. Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland, statutair gevestigd te Terneuzen, de jaarrekening over boekjaar 2024 eindigend op 31 december 2024. In hoofdstuk Overige gegevens volgen de verklaringen van de certificerend actuaire en van de accountant van het pensioenfonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

6.1 Balans per 31 december

(na voorgestelde bestemming saldo baten en lasten)

(x € 1.000)	Ref.*	31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Beleggingen voor risico pensioenfonds	6.5.1				
Vastgoedbeleggingen		-		33.339	
Aandelen		-		200.798	
Vastrentende waarden		-		365.479	
			-		599.616
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	6.5.2		-		289
Vorderingen en overlopende activa	6.5.3		475		4.780
Overige activa	6.5.4		289		8.552
Totaal activa			764		613.237

(x € 1.000)	Ref.*	31 december 2024		31 december 2023	
			€		€
PASSIVA					
Stichtingskapitaal en reserves	6.5.5				
Algemene reserves		-		173.984	
Bestemmingsreserve AAOP		-		460	
			-		174.444
Technische voorzieningen	6.5.6				
Voorziening pensioenverplichting		-		435.963	
Technische voorziening AAOP		-		1.847	
			-		437.810
Overige schulden en overlopende passiva	6.5.7		764		983
Totaal passiva			764		613.237

* De nummering verwijst naar de toelichting

Dekkingsgraad op basis van FTK		%	%
Actuele dekkingsgraad		0,0	139,7
Beleidsdekkingsgraad		0,0	139,1

6.2 Staat van baten en lasten

(x € 1.000)	Ref.*	2024	2023
		€	€
BATEN			
Premiebijdragen	6.6.1	9.650	9.255
Beleggingsopbrengsten	6.6.2	43.553	60.851
Overige baten	6.6.3	221	197
		53.424	70.303
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	6.6.4	23.101	22.918
Pensioenuitvoeringskosten	6.6.5	5	5
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	6.6.6		
Pensioenopbouw		7.208	6.477
Toeslagverlening		30.496	35.183
Rentetoevoeging		15.305	13.673
Onttrekking pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten		-23.540	-23.372
Wijziging marktrente		6.498	15.730
Wijziging overige actuariële uitgangspunten		-1	-177
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-471.689	-3
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen		-240	-669
		-435.963	46.842
Mutatie voorziening AAOP		-1.847	168
Saldo overdracht van rechten	6.6.7	646.568	7
Saldo herverzekering	6.6.8	-3.998	78
Overige lasten		2	-
		227.868	70.018
Saldo van baten en lasten	6.6.9	-174.444	285

* De nummering verwijst naar de toelichting

Bestemming van het saldo van baten en lasten

(x € 1.000)	2024	2023
	€	€
Algemene reserve	-173.984	296
Bestemmingsreserve AAOP	-460	-11
	-174.444	285

6.3 Kasstroomoverzicht

(x € 1.000)		2024	2023
	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies	9.385	9.559	
Ontvangen w aardeoverdrachten	-	20	
Betaalde pensioenuitkeringen	-23.575	-22.859	
Betaalde w aardeoverdrachten Zwitserleven	-643.343	-	
Betaalde w aardeoverdrachten ASR	-2.271	-	
Betaalde w aardeoverdrachten overig	-191	-454	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	4431	118	
Betaalde premies herverzekering	-232	-198	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-5	-5	
Overige baten en lasten	-	-	
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-655.801	-13.819	
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen *1)	674.871	32.340	
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten *2)	51	461	
Aankopen beleggingen *1)	-27.922	-11.554	
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen *3)	1.598	2.144	
Betaalde kosten van vermogensbeheer *4)	-1.061	-1.415	
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	647.538	21.976	
Mutatie liquide middelen	-8.263	8.157	
Stand 1 januari	8.552	395	
Mutatie liquide middelen	-8.263	8.157	
Stand 31 december	289	8.552	

- 1) De kasstromen verkopen-, aankopen, aflossingen en overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen betreffen de kasstromen zoals uitgevoerd binnen de beleggingsportefeuille bij de verschillende vermogensbeheerders;
- 2) De kasstromen directe beleggingsopbrengsten betreffen kasstromen op basis van de vermogensbeheerders, hierbij is de feitelijke kasstroom voor het pensioenfonds niet gecorrigeerd op het feit dat de directe beleggingsopbrengsten (deels) automatisch herbelegd worden binnen de beleggingsportefeuille bij de verschillende vermogensbeheerders en derhalve voor het pensioenfonds geen kasstroom betreffen;
- 3) De kasstroom overige ontvangsten en uitgaven betreffen overige kasstromen op basis van de vermogensbeheerders, hierbij is de feitelijke kasstroom voor het pensioenfonds niet gecorrigeerd op het feit dat de overige ontvangsten en uitgaven (deels) automatisch herbelegd worden binnen de beleggingsportefeuille bij de verschillende vermogensbeheerders en derhalve voor het pensioenfonds geen kasstroom betreffen;
- 4) De kasstroom betaalde kosten van vermogensbeheer betreft de kasstroom voor de kosten die het pensioenfonds gemaakt heeft bij de verschillende vermogensbeheerders. Hierbij is de feitelijke kasstroom niet gecorrigeerd op het feit dat deze vermogensbeheerkosten (deels) worden verwerkt in de waardering van de beleggingen bij de vermogensbeheerder. Dit betreft voor het pensioenfonds derhalve geen feitelijke kasstroom.

6.4 Algemene toelichting

6.4.1 Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 22056903, statutair gevestigd te Terneuzen is het nu en in de toekomst pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden verstrekken. Het vestigingsadres van het pensioenfonds is Industrieweg 10 te Sluiskil.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2024, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2024.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 26 juni 2025 de jaarrekening vastgesteld.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

Continuïteit

Het fonds is in liquidatie maar blijft gebruik maken van de toepassing van de continuïteitsveronderstelling op grond van RJ Richtlijn 170 Discontinuïteit en ernstige onzekerheid over continuïteit, paragraaf 104. Hierin wordt gesteld dat de jaarrekening opgesteld kan worden uitgaande van de continuïteitsveronderstelling, als de liquidatie zich voltrekt volgens een bij oprichting dan wel bij dat besluit bepaald scenario waarin de rechtspersoon naar verwachting aan al zijn verplichtingen zal voldoen. Het fonds is voornemens de liquidatie en vereffening in 2025 af te ronden. Het fonds kan aan al haar verplichtingen voldoen.

6.4.2 Schattingswijziging

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

6.4.3 Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Beleggingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Transacties luidend in vreemde valuta's worden bij de eerste verwerking gewaardeerd in de functionele valuta door omrekening tegen de contante wisselkoers die geldt op de datum van de transactie tussen de functionele valuta en de vreemde valuta's. In vreemde valuta's luidende monetaire activa en verplichtingen worden op balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoersen. Valutakoersverschillen die voortkomen uit de afwikkeling van monetaire posten, dan wel voortkomen uit de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de periode dat zij zich voordoen.

6.4.4 Specifieke grondslagen

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Reële waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Bij de vastgoedbeleggingen die worden gehouden via niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen, wordt de actuele waarde bepaald door de intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgave van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als garantiecontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als kapitaalcontracten worden gewaardeerd voor de waarde van het verzekerde risico op basis van de grondslagen van het contract. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Hieronder worden de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel Toetsingskader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplus vermogen.

Algemene reserve

Het eigen vermogen van het pensioenfonds bestaat uit de algemene reserve en een bestemmingsreserve AAOP. De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

Bestemmingsreserve AAOP

Het pensioenfonds heeft een bestemmingsreserve AAOP (Aanvullend ArbeidsOngeschiktheidsPensioen). Het doel van deze bestemmingsreserve is de financiering van schadegevallen ten aanzien van het AAOP.

Deze bestemmingsreserve wordt enerzijds gevoed door premie-inleg voor het AAOP (thans 0,3% van het salaris). Anderzijds vinden onttrekkingen plaats, welke gelijk zijn aan de AAOP-schadelast in enig jaar. De AAOP-schadelast is gelijk aan het saldo van de mutaties van de AAOP-voorziening door nieuwe AO-instroom en door mutaties van de AAOP-voorziening door reactivering. De mutaties worden daarbij berekend op basis van de rentetermijnstructuur, gepubliceerd door DNB, geldend per berekeningsdatum, inclusief de financiering van de onvoorwaardelijke toeslagverlening.

Als de bestemmingsreserve op enig moment ontoereikend is, berust dit risico bij de werkgever.

Technische voorziening

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald volgens de opgebouwde rechten methode en geeft de uit het pensioenreglement voortvloeiende verplichtingen per balansdatum weer van het pensioenfonds tegenover al haar deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Bij toepassing van deze methode ontstaat geen financieringsachterstand. De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de

contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023:

Overlevingstafels

Prognosetafels AG2022 waarbij de sterftetekansen worden gecorrigeerd met een leeftijdsafhankelijke factor die is gebaseerd op de "Willis Towers Watson 2022 Ervaringssterfte".

Partnerfrequentie

Voor alle actieve, gewezen en gepensioneerde deelnemers wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met partnerfrequenties volgens de tabel AG 85/90 en 100% vanaf 68 jaar (en 65 jaar voor opgebouwd latent pensioen t/m 2013).

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen wordt de partner van de mannelijke deelnemer twee jaar jonger verondersteld; de partner van de vrouwelijke deelnemer wordt een jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 2,5% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Reserveringswijze nabestaandenpensioen

Vanaf 1 januari 2019 wordt de partner van de mannelijke deelnemer twee jaar jonger verondersteld; de partner van de vrouwelijke deelnemer wordt een jaar ouder verondersteld. Daarnaast wordt een opslag gehanteerd van 4,0% (2022: 4,0%) op al het latent partnerpensioen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Beleidsdekkingsgraad

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen dan de dekkingsgraad.

Additionele premie of korting

Afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds kan naast de gedempte kostendekkende pensioenpremie een additionele premie worden geheven of een korting worden verleend.

Indien de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds ultimo boekjaar lager is dan 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad, zal een additionele bijdrage in rekening worden gebracht van:

- a. Het positieve verschil tussen 107% en de beleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar voor bijstorting ten opzichte van de VPV ultimo boekjaar én
- b. 1/10 van het verschil tussen 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad die minimaal op 107% wordt gesteld ingeval deze lager is.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds

Onder premiebijdragen wordt verstaan in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de definitieve loonsomopgaven van de werkgever.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

De verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde. Onder deze post is de waardeoverdracht naar Zwitserleven opgenomen.

De verplichtingen die per 31 december 2024 middels een CWO zijn overgedragen aan Zwitserleven bedragen 472.996.000 Euro en zijn middels betaling in liquide middelen voldaan. Het verschil tussen de overgedragen verplichtingen en liquide middelen is verwerkt als resultaat in het verslagjaar en ten laste van de reserves gebracht.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Verbonden partijen

Transacties met verbonden partijen (zie noot 6.5.10) worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Van deze transacties wordt de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht toegelicht.

Saldo herverzekering

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen heeft betrekking op rentetoevoeging, wijziging marktrente, onttrekking voor pensioenuitkeringen, en overige mutaties.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

6.4.5 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

6.5 Toelichting op de Balans

6.5.1 Beleggingen voor risico fonds

Overzicht totale waarde per beleggingscategorie

(x € 1.000)	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vast- rentende waarden	Totaal
Stand per 1 januari 2023	37.664	187.018	340.672	565.354
Aankopen	4.201	403	6.950	11.554
Verkopen	-12.690	-18.360	-5.968	-37.018
Waardemutaties	4.572	32.397	24.901	61.870
Overige mutaties	-408	-660	-1.076	-2.144
Stand per 31 december 2023	33.339	200.798	365.479	599.616
Aankopen	1.564	358	26.000	27.922
Verkopen regulier	-2.094	-21.500	-0	-23.594
Waardemutaties	519	34.563	9.056	44.138
Overige mutaties	-276	-722	-600	-1.598
Stand voor CWO	33.052	213.496	399.935	646.483
Verkopen i.v.m. CWO	-33.052	-213.496	-399.935	-646.483
Stand per 31 december 2024	-	-	-	-

De overige mutaties zien toe op de vermogensbeheerkosten zoals opgenomen in paragraaf 6.6.2.

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen beleggingsvorderingen en-schulden alsmede liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties.
- Waarderingsmodellen, actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.
- Andere methode, de waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin niet gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

(x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Waarderings- modellen	Andere methode	Totaal
Actief per 31 december 2024	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	-
Aandelen	-	-	-	-
Vastrentende waarden	-	-	-	-
	-	-	-	-

(x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Waarderings- modellen	Andere methode	Totaal
Actief per 31 december 2023	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	-	33.339	-	33.339
Aandelen	-	200.798	-	200.798
Vastrentende waarden	-	365.479	-	365.479
	-	599.616	-	599.616

Belegde waarden in vastgoed

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Indirect vastgoed	-	33.339
Stand per 31 december	-	33.339

Belegde waarden in aandelen

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Aandelenbeleggingsfondsen	-	200.798
Stand per 31 december	-	200.798

Belegde waarden in vastrentende waarden

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Indirecte vastrentende waardenbeleggingen:		
Staatsobligaties	-	176.144
Bedrijfsobligaties	-	125.936
High Yield Bonds	-	63.399
Stand per 31 december	-	365.479

6.5.2 Langlopende vorderingen

Herverzekeraar

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Uitgestelde herverzekerde uitkeringen	-	289
Stand per 31 december	-	289

Aandeel herverzekeraar in de technische voorzieningen

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Herverzekeringscontract Zwitserleven	-	-
	0	0

Zwitserleven heeft met ingang van 1 november 2024 de ouderdomspensioenregeling overgenomen, zonder verdere opbouw met een onvoorwaardelijke toekomstige jaarlijkse indexatie van 96,9% van de HICPxT.

De mutaties ten aanzien van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen kunnen als volgt worden samengevat:

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Stand per 1 januari	0	0
Mutatie a.g.v. afsluiten herverzekeringscontract Zwitserleven	454.456	-
Stand per 1 november	454.456	-
Pensioenopbouw	1.201	-
Toeslagverlening	16.280	-
Rentetoevoegingen	2.551	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-3.912	-
Wijziging marktrente	2.326	-
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-	-
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-1.466	-
Vrijval a.g.v. de collectieve waardeoverdracht naar Zwitserleven	-471.436	-
Stand per 31 december	0	0

6.5.3 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Elips Life AG	168	80
Vorderingen op deelnemers	-	18
Vorderingen inzake vermogensbeheer	-	4.680
Overige vorderingen	307	2
Stand per 31 december	475	4.780

Elips Life AG betreft een ingediende AO-claim die in 2026 wordt uitgekeerd. De overige vorderingen betreffen de nog te ontvangen bankrente. De overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar

6.5.4 Overige activa

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Liquide middelen	289	8.552
Stand per 31 december	289	8.552

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

6.5.5 Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2024

(x € 1.000)	Bestemmings- reserve AAOP €	Algemene reserve €	Totaal €
Stand per 1 januari	460	173.984	174.444
Uit bestemming saldo baten en lasten	-460	-173.984	-174.444
Stand per 31 december 2024	-	-	-

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2023

(x € 1.000)	Bestemmings- reserve AAOP €	Algemene reserve €	Totaal €
Stand per 1 januari	471	173.688	174.159
Uit bestemming saldo baten en lasten	-11	296	285
Stand per 31 december 2023	460	173.984	174.444

De bestemmingsreserve AAOP dient als buffer voor het jaarlijkse verschil tussen de premie inkomsten en de mutatie van de voorziening AAOP als gevolg van invalideringen en revalideringen. Als gevolg van de overdracht van de AAOP regeling naar ASR Schadeverzekering N.V. is de bestemmingsreserve ultimo 2024 komen te vervallen.

Solvabiliteit

(x € 1.000)	31-12-2024		31-12-2023	
	€	%	€	%
Pensioenvermogen	0	0,0	611.794	139,7
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	0	0,0	437.810	100,0
Eigen vermogen	0	0,0	173.984	39,7
Af: vereist eigen vermogen	0	0,0	96.710	22,1
Vrij vermogen	0	0,0	77.274	17,5
Minimaal vereist eigen vermogen	0	0,0	21.891	5,0
Actuele dekkingsgraad		0,0		139,7
Beleidsdekkingsgraad		0,0		139,1

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (balanstotaal -/- kortlopende schulden / Technische voorzieningen) * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddeld van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

CWO

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 is er geen sprake van een actuele- of beleidsdekkingsgraad per ultimo 2024.

6.5.6 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald volgens de opgebouwde rechten methode en geeft de uit het pensioenreglement voortvloeiende verplichtingen per balansdatum weer van het pensioenfonds tegenover al haar deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Bijzondere partners worden niet separaat als deelnemer aangemerkt. Bij toepassing van deze methode ontstaat geen financieringsachterstand.

De technische voorzieningen zijn bepaald met overlevingskansen op basis van de Prognosetafel AG2022, zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap. Deze tafels zijn toegepast met toepassing van de ervaringscorrecties Towers Watson Ervaringssterfmodel 2022 Individueel.

Het pensioengevend salaris is volgens het Witteveen akkoord gemaximaliseerd op € 128.810,-. Er vindt binnen het pensioenfonds voor deze groep van werknemers geen compensatie met netto regeling plaats.

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Stand per 1 januari	435.963	389.121
Pensioenopbouw	7.208	6.477
Toeslagverlening	30.496	35.183
Rentetoevoegingen	15.305	13.674
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-23.540	-23.372
Wijziging marktrente	6.498	15.729
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-1	-177
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten*	-471.689	-3
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-240	-669
Stand per 31 december	0	435.963

*Wijzigingen uit hoofde van overdracht van rechten ziet toe op de "Collectieve waardeoverdracht naar Zwitserleven".

De technische voorzieningen exclusief AAOP zijn met ingang van 1 november 2024 volledig herverzekerd bij Zwitserleven.

Voorziening AAOP

Op verzoek van de aangesloten ondernemingen voert het pensioenfonds een aanvullende AO-regeling uit ten behoeve van werknemers die zich daarvoor aangemeld hebben. Op deze regeling is het Witteveen akkoord 2015 van een maximaal verzekerd salaris van € 128.810,- niet van toepassing. De aanvullende AO-regeling is per 31 december 2024 overgedragen aan ASR Schadeverzekering N.V..

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Stand per 1 januari	1.847	1.679
Pensioenopbouw	-	208
Indexering en overige toeslagen	4	67
Rentetoevoegingen	-	-
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	57	52
Wijziging marktrente	-257	-266
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	3	205
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-94	-98
Overdracht in verband met liquidatie	-1.560	-
Stand per 31 december	0	1.847

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)		2024		2023
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieve deelnemers	-	-	146.474	395
Pensioengerechtigden	-	-	251.556	1.260
Gewezen deelnemers	-	-	28.215	316
Overigen	-	-	887	-
Netto pensioenverplichtingen	-	-	427.132	1.971
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	-	-	10.678	-
Stand per 31 december	-	-	437.810	-

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

6.5.7 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

(x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Werkgevers	-	486
Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	494
Kosten inzake vermogensbeheer	-	2
Rekening courant Zwitserleven	156	-
Liquidatiesaldo	607	-
Overige schulden	1	1
Stand per 31 december	764	983

6.5.8 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

Het bestuur voert jaarlijks een evaluatie van de risicoanalyse uit. De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van het pensioenfonds en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de ABTN van het pensioenfonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van de continuïteitsanalyse en de Asset Liability Management-studie (ALM-studie) welke voor het laatst in 2021 is afgerond.

De uitkomsten van deze analyses zijn de basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico, oftewel dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen, is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). De berekening van het vereist eigen vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2024		31 december 2023	
	€	€	€	€
Technische voorziening FTK-w aardering)		-		437.810
Buffers:				
S1 Renterisico	-		24.770	
S2 Risico zakelijke w aarden	-		61.062	
S3 Valutarisico	-		12.807	
S5 Kredietrisico	-		31.132	
S6 Verzekeringstechnisch risico	-		12.108	
S10 Risico voor actief beheer	-		1.697	
Diversificatie-effect	-		-46.866	
Totaal S (vereiste buffers)		-		96.710
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		-		534.520
Pensioenvermogen (totaal activa-schulden)		0		611.794
Overschot		0		77.274

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 is er geen sprake van een vereist eigen vermogen of overschot per ultimo 2024.

Marktrisico's

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van de ontwikkelingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan gemeten worden door middel van de duratie. De duratie is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

De afdekking wordt berekend door middel van de DV01 methodiek. Deze methodiek berekent de verandering van de contante waarde van de bezittingen / verplichtingen door een verandering in de rente van 1 basispunt. Het strategische beleid van het pensioenfonds is om het renterisico van de pensioenverplichtingen voor 35% af te dekken, met een bandbreedte van +/- 3%. De feitelijke mate van renteafdekking ligt eind 2024 op 36,4% (ex-ante). Het pensioenfonds realiseert afdekking van renterisico door langlopende vastrentende stukken aan te houden.

Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis door middel van een Performance & Risk Evaluation Report of de renteafdekking zowel ex-ante als ex-post binnen de afgesproken bandbreedte blijft. In uitzonderlijke gevallen kan het bestuur van deze bandbreedte afwijken.

Beheersmaatregel

Het bestuur heeft duidelijke afspraken met de werkgever over een bijstortingsverplichting in geval van onderdekking en reservetekort. Onderstaande tabel laat de verhouding zien tussen de verwachte vastrentende ingaande kasstroom en de verwachte uitgaande kasstroom van de pensioenuitkeringen.

(x € 1.000)	31 december 2024		31 december 2023	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden	-	-	365.479	6,1
Duration technische voorzieningen	-	-	437.810	14,2

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 is er geen sprake van een renterisico per ultimo 2024.

Risico zakelijke waarden (S2)

Dit risico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels-)portefeuille.

Het strategische beleid van het pensioenfonds is om voor 40% (met een bandbreedte van +/- 5%) te beleggen in risicovolle assets (aandelen). Door maandelijkse monitoring zorgt het pensioenfonds ervoor dat tijdige bijstelling (rebalancing) plaatsvindt indien dat nodig is.

Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis door middel van een Performance & Risk Evaluation Report het vastgoed en aandelenrisico. Hierbij wordt o.a. het beleggingsresultaat van alle afzonderlijke vermogensbeheerders geëvalueerd, de feitelijke beleggingsmix in detail vergeleken met de strategische mix, aspecten berekend (en gemonitord) zoals het rente-afdekkingspercentage, allocatie naar ratings en de ontwikkelingen van het vereist eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad. Het pensioenfonds ontvangt maandelijks rapportages van vermogensbeheerders.

Beheersmaatregel

Door monitoring op zowel maand- als kwartaalbasis zorgt het pensioenfonds ervoor dat tijdige bijstelling (rebalancing) plaatsvindt indien dat nodig is. Het vastgoed- en aandelenrisico wordt verder beheerst door het aanbrengen van een goede spreiding binnen de portefeuille (diversificatie).

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingsportefeuille naar sector weergegeven:

	31 december 2024		31 december 2023	
	€	%	€	%
Overheden	-	-	176.144	29,4
Duurzame consumptiegoederen	-	-	26.735	4,5
Niet-duurzame consumptiegoederen	-	-	49.201	8,2
Energiebedrijven	-	-	16.690	2,8
Financiële instellingen	-	-	99.189	16,6
Gezondheidszorg	-	-	33.533	5,6
Industrie	-	-	50.061	8,3
IT	-	-	54.817	9,1
Grondstoffen	-	-	13.282	2,2
Telecommunicatie	-	-	22.855	3,8
Nutsbedrijven	-	-	19.338	3,2
Vastgoed	-	-	29.403	4,9
Overige	-	-	8.368	1,4
	-	-	599.616	100,0

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 is de beleggingsportefeuille in oktober 2024 verkocht.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingsportefeuille naar regio weergegeven:

(x € 1.000)	31 december 2024		31 december 2023	
	€	%	€	%
Eurozone	-	-	316.572	52,8
Overige West-Europa	-	-	37.197	6,2
Overige Europa	-	-	1.118	0,2
Noord Amerika	-	-	180.677	30,1
Zuid Amerika	-	-	4.178	0,7
Azië	-	-	53.961	9,0
Afrika	-	-	1.399	0,2
Australië	-	-	4.514	0,8
	-	-	599.616	100,0

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 is de beleggingsportefeuille in oktober 2024 verkocht.

Valutarisico (S3)

Het pensioenfonds belegt ook in buitenlandse waardepapieren, waardoor het pensioenfonds gevoelig kan zijn voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.

Het bestuur is van mening dat valutarisico in ontwikkelde markten niet wordt beloond en het wordt in principe dan ook grotendeels afgedekt. Er kan echter voor worden gekozen om bewust valutarisico te lopen, indien:

- de valuta wel wordt gezien als een bron voor rendement (in opkomende markten)
- het vanuit kostenefficiëntie niet loont om af te dekken
- er een diversificatie-effect is op portefeuilleniveau.

Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis door middel van een Performance & Risk Evaluation Report het valutarisico.

Beheersmaatregel

Het totale risicobudget (VEV) en onderverdeling zoals onderbouwd via de ALM-studie legt een begrenzing op het totale valutarisico.

Uit de in 2021 afgeronde ALM-studie volgt een streefniveau van 10% valuta exposure op portefeuilleniveau, met een maximale exposure van 15%. Er wordt een zekere marge in acht genomen, aangezien het valutarisico aan (geringe) fluctuaties onderhevig is als gevolg van het gevoerde beleid binnen de geselecteerde beleggingsfondsen.

(x € 1.000)			31-12-2024	31-12-2023
	€ vóór	€ valuta- derivaten	€ netto positie (na)	€ netto positie (na)
EUR	-	-	-	538.255
USD	-	-	-	2.016
GBP	-	-	-	10.272
HKD	-	-	-	8.297
SEK	-	-	-	4.366
YEN	-	-	-	-
CHF	-	-	-	3.061
KRW	-	-	-	5.491
TWD	-	-	-	6.782
Overige	-	-	-	21.076
	-	-	-	599.616

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 is de beleggingsportefeuille in oktober 2024 verkocht en loopt het fonds geen valutarisico meer.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij contractueel of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, (annuïteiten)leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt, al dan niet als gevolg van het aan restricties onderhevig zijn van buitenlandse betalingen. In de vaststelling van het kredietrisico is gebruik gemaakt van de kasstromen.

Monitoring

Het tegenpartijrisico wordt periodiek gemonitord.

Beheersmaatregel

Er wordt gebruik gemaakt van gerenommeerde tegenpartijen met een goede reputatie, waardoor dit risico wordt beperkt. Tevens is het vermogensbeheerders niet toegestaan om stukken uit te lenen (security lending), tenzij er voldoende afdekking van het risico wordt geboden. Tot slot worden banktegoeden minimaal aangehouden en zo nodig gespreid over meerdere partijen.

De kredietwaardigheid van de vastrentende waarden op basis van de ratings is per ultimo 2024 als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2024		31 december 2023	
	€	%	€	%
AAA	-	-	99.177	27,1
AA	-	-	95.883	26,2
A	-	-	52.264	14,3
BBB	-	-	59.237	16,2
<BBB	-	-	56.399	15,5
Not rated	-	-	2.519	0,7
	-	-	365.479	100,0

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 is de beleggingsportefeuille in oktober 2024 verkocht en loopt het fonds geen kredietrisico meer.

Verzekeringstechnische risico (S6)

Het belangrijkste verzekeringstechnische risico is het langlevens risico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen.

Monitoring

Bij nieuwe publicaties zal het bestuur besluiten over te gaan op de nieuwste generatietafels.

Beheersmaatregel

Het bestuur hanteert prudente en realistisch geachte grondslagen voor vaststelling van verplichtingen en premies. Het pensioenfonds berekent de voorziening pensioenverplichtingen op basis van de meest recente AG-prognosetafel (Prognosetafel AG2022), zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap met adequate correcties voor ervaringssterfte (Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel 2022 Individueel). Hierdoor wordt rekening gehouden met toekomstige verbetering van de levensverwachting. Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico is herverzekerd bij een externe verzekeringsmaatschappij, ElipsLife.

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 loopt het fonds geen verzekeringstechnische risico's meer.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

De buffer voor het kredietrisico zoals opgenomen in het VEV ultimo 2023 is vastgesteld op nihil.

Monitoring

Het bestuur ontvangt van de uitvoerder jaarlijks een liquiditeitsprognose met maandelijkse update.

Beheersmaatregel

Dit risico is onder normale omstandigheden niet aanwezig. Het pensioenfonds houdt voldoende ruimte aan door op korte termijn gebruik te maken van liquiditeitsprognoses waarbij ook rekening wordt gehouden met inkomsten zoals premies. Bovendien bestaat nagenoeg de gehele beleggingsportefeuille uit liquide beleggingen.

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 loopt het fonds geen liquiditeitsrisico meer.

Concentratierisico (S8)

Algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie.

Monitoring

Algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als adequate spreiding van activa en passiva.

Het bestuur monitort op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report het concentratierisico. Met behulp van de 3-jaarlijkse ALM-studie wordt risico en impact inzichtelijk gemaakt.

Beheersmaatregel

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie. Het pensioenfonds heeft eind 2023 geen concentratierisico aangeduid.

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 loopt het fonds geen concentratierisico meer.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen, en onverwachte externe gebeurtenissen. In het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor operationeel risico (S9) gelijkgesteld aan 0%.

Dit betekent niet dat het pensioenfonds geen operationeel risico loopt bij de uitvoering van hun activiteiten. Hiervoor verwijzen we naar de niet-financiële risico's.

Actief beheerrisico (S10)

Onder actief beheer verstaat men de afwijkende posities die door de vermogensbeheerders in de beleggingsportefeuille worden ingenomen ten opzichte van de strategische portefeuilles. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van een ex-ante tracking error (TE). Deze tracking error meet de verwachte afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille.

Een lage tracking error impliceert dat de afwijkingen van het feitelijke rendement ten opzichte van het rendement van de gekozen benchmark klein zijn geweest of zullen zijn in de toekomst, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat de afwijkingen van het feitelijke rendement duidelijk van de benchmark afwijkt.

Het risicoscenario voor actief beheer risico in het standaardmodel is vooralsnog alleen op het aandelenrisico (beursgenoteerde aandelen) van toepassing.

De buffer voor het actief beheer risico zoals opgenomen in het VEV bedraagt ultimo 2023 feitelijk en strategisch 0,4%.

Als gevolg van de CWO per 31 december 2024 loopt het fonds geen actief beheerisico meer.

Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis door middel van een Performance & Risk Evaluation Report het actief beheer risico. Met behulp van de 3-jaarlijkse ALM-studie wordt risico en impact inzichtelijk gemaakt.

Beheersmaatregel

Op kwartaalbasis wordt de performance per beleggingscategorie vergeleken met de gehanteerde benchmarks. Op basis van de maandoverzichten worden vermogensbeheerders gevraagd opheldering te geven bij extreme uitslagen, zowel absoluut (binnen de markt) als relatief (ten opzichte van de markt). Minimaal eens per jaar vindt een evaluatie plaats van elke vermogensbeheerder, waarbij in detail het gevoerde beleid (beleggingsstrategie en performance attributie), de organisatie en het beleggingsproces wordt besproken.

Niet financiële risico's

In het IRM-beleid van pensioenfonds Yara is het risicomanagementproces beschreven. De uitvoering hiervan is de verantwoordelijkheid van het gehele bestuur, waarbij de onderkende risico's binnen de diverse onderscheiden processen een bestuurslid als risico-eigenaar heeft.

Ter invulling van de monitoring van de risicobeheersing is een proces ingericht dat leidt tot een (integrale) rapportage aan het bestuur op kwartaalbasis. Deze IRM-rapportage wordt opgesteld door de risicobeheerfunctie van het fonds. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de verschillende rapportages van de uitbestedingspartners, de input van de risico-eigenaren naar aanleiding hiervan en andere vormen van informatieverstrekking, zoals opgenomen in de jaarkalender van het pensioenfonds. Gedurende het kwartaal monitoren de risico-eigenaren en de risicobeheerfunctie de (in- en externe) ontwikkelingen die mogelijk impact kunnen hebben op het risicoprofiel van het fonds. Vanwege de CWO zijn in 2024 de ontwikkelingen gedurende het derde en het vierde kwartaal in één rapportage beoordeeld.

De risicobeheerfunctie rapporteert in de IRM-rapportage over de werking van het risicobeheersysteem, de mate van beheersing van de risico's ten opzichte van zowel de doelstellingen als de risicohouding en adviseert het bestuur met betrekking tot eventuele aanvullende acties.

Naast de eerder beschreven financiële risico's, die voortkomen uit het aangaan van verplichtingen en uit het beleggen van de bijbehorende bezittingen, wordt het pensioenfonds bij de uitvoering tevens geconfronteerd met niet-financiële risico's. Het risicoraamwerk van pensioenfonds Yara hanteert hiervoor de volgende procesgedreven indeling van de verschillende risicocategorieën:

Uitvoering		Bestuurlijke processen	
Vermogensbeheer	Pensioenbeheer	Interne bedrijfsvoering en compliance	Strategisch / omgeving
Kwaliteit Continuïteit Integriteit IT	Kwaliteit Continuïteit Integriteit IT	Kwaliteit Continuïteit Integriteit IT Juridisch	Afhankelijkheid Draagvlak Verandervermogen Reputatie ESG

Uitvoering

Bij de uitvoering wordt onderscheid gemaakt naar pensioen- en vermogensbeheer. Uitvoeringsrisico's betreffen alle gebeurtenissen of ontwikkelingen inzake de kwaliteit, continuïteit, integriteit en/of IT van de contractspartijen die verantwoordelijk zijn voor het pensioen- en vermogensbeheer van het pensioenfonds, die een negatieve impact (kunnen) hebben op de doelstellingen van pensioenfonds Yara. Binnen pensioenbeheer wordt daarnaast datakwaliteit als een separate risicocategorie onderscheiden.

Het bestuur beheerst deze risico's onder andere op de volgende wijze:

- Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid waarin uitgangspunten zijn geformuleerd met betrekking tot de uitbesteding en eisen zijn opgesteld waaraan de externe dienstverlener moet voldoen. Alvorens tot uitbesteding wordt overgegaan, voert het pensioenfonds een risico-analyse uit. De kwaliteitseisen die het pensioenfonds aan uitbestedingspartijen stelt, zijn vertaald naar afspraken, procedures en voorwaarden die worden vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst.
- Het bestuderen en bespreken van maand- c.q. kwartaalrapportages (inclusief risicorapportage) van de contractspartijen, waarin naast de gebruikelijke informatie ook wordt gerapporteerd over de invulling van het integriteitsbeleid, klachten, incidenten en uitzonderingen. De rapportages bevatten een overzicht van normen, afwijkingen en benchmarks. De rapportages zijn bruikbaar als stuurmiddel.
- Het monitoren van de contractspartijen via het zo nodig laten uitvoeren van (periodieke) audits bij de uitbestedingspartner of door te laten rapporteren over de stand van zaken met betrekking tot de aanbevolen verbeteringen in assurance verklaringen.
- Het bestuur van het pensioenfonds beoordeelt bij aanvang van een contract éénmalig of het zich kan verenigen met de gedragscode van de contractspartijen. Daarna wordt jaarlijks nagegaan of de gedragscode van de uitbestedingspartners eventueel gewijzigd zijn ten opzichte van de laatste toetsing.
- Periodiek overleg en evaluatie met de contractspartijen over de uitvoering van de (bijgestelde) processen. Met de uitbestedingspartner die het pensioenbeheer uitvoert, vindt minimaal eens per kwartaal overleg plaats.
- Het bestuur van het pensioenfonds laat periodiek door de bestuursondersteuning, aan de hand van (kwartaal)rapportages toetsen of de werkzaamheden door de andere partij zijn uitgevoerd conform de contractuele afspraken.
- De pensioenuitvoerder Appel heeft het beheer en onderhoud van zijn ICT-systemen ondergebracht bij professionele dienstverleners. Voor de pensioenadministratiesysteem AxyLife is dit AxyWare B.V., dat is voorzien van een ISAE 3402-II certificering.
- Het pensioenfonds heeft een datakwaliteitsbeleid, waarmee het bestuur richtlijnen heeft vastgelegd over de wijze waarop de juistheid, tijdigheid en volledigheid van de data, die benodigd is voor het correct vaststellen van pensioenrechten en -aanspraken, kan worden geborgd.

Bestuurlijke processen

Bij de bestuurlijke processen wordt onderscheid gemaakt tussen de risico's die betrekking hebben op de interne bedrijfsvoering (inclusief compliance) en externe aspecten die samen het strategisch/omgevingsrisico vormen.

Interne bedrijfsvoering en compliance

Onder de interne bedrijfsvoering vallen zowel de activiteiten van het bestuur zelf als de werkzaamheden die de bestuursondersteuning ten behoeve van het pensioenfonds uitvoert. De risicobeheersing inzake bestuursondersteuning komt overeen met die voor vermogens- en pensioenbeheer. Voor de interne bedrijfsvoering en compliance die betrekking heeft op het bestuur zelf geldt voor de verschillende risicocategorieën het volgende:

Kwaliteit

Dit betreft risico's veroorzaakt door onvoldoende geschiktheid van het bestuur (dan wel het niet voldoende kunnen aantonen van de geschiktheid van bestuurders) of het ontbreken van voldoende onafhankelijkheid en countervailing power ten opzichte van de betrokken externe contractspartijen en adviseurs.

Het bestuur beheerst dit risico onder andere op de volgende wijze:

- Het pensioenfonds doet alleen zaken met partijen die aan het uitbestedingsbeleid voldoen.
- Het bestuur heeft een geschiktheidsplan (inclusief opleidingsplan) opgesteld en voert dit jaarlijkse uit. Het geschiktheidsplan wordt jaarlijks geactualiseerd.
- Het bestuur zorgt door middel van opleidingen en kennissessies voor voldoende kennis ten behoeve van countervailing power richting uitbestedingspartijen en adviseurs.
- De bestuursleden krijgen van de sponsor voldoende tijd en mogelijkheden voor hun bestuurswerkzaamheden.
- Het bestuur monitort de uitvoering van de bestuurscyclus en voert jaarlijks een zelfevaluatie uit op het eigen functioneren.

Continuïteit

Dit is het risico dat het pensioenfonds wordt geschaad doordat de continuïteit van bestuur en/of VO in gevaar komt door onvoldoende beschikbaarheid.

Het bestuur beheerst dit risico onder ander op de volgende wijze:

- In de statuten zijn mogelijkheden opgenomen voor de aanstelling van externe bestuursleden en voor eventuele inkrimping van bestuur en bestuursorganen.
- Het bestuur heeft een noodprocedure bij ziekte of afwezigheid van meerdere bestuursleden.
- De bestuursleden krijgen van de sponsor voldoende tijd en mogelijkheden voor hun bestuurswerkzaamheden.

Integriteit

Onder integriteitsrisico wordt verstaan het risico van sancties en schade als gevolg van het niet-integer of onethisch handelen of gedrag van het bestuur, de medewerkers of betrokken derden. Dit betreft ook het schaden van de reputatie, de missie of de (kwaliteits)doelstellingen van het pensioenfonds. Een en ander gerelateerd aan wettelijke normen, maatschappelijke opvattingen en door het pensioenfonds zelf gestelde criteria.

De volgende subrisico's zijn geïdentificeerd onder integriteit:

- Witwassen
- Sanctiewetgeving (incl. terrorismefinanciering)
- Fraude
- Maatschappelijk onbetamelijk gedrag
- Benadeling van derden (stakeholders)
- Ontduiking/ontwijking fiscale regelgeving
- Omkoping
- Belangenverstrengeling
- Misbruik van voorwetenschap

- Cybercrime

Het bestuur beheerst dit risico onder andere op de volgende wijze:

- Het bestuur doet enkel zaken met gerenommeerde aanbieders conform het uitbestedingsbeleid van het fonds.
- Ieder bestuurslid ondertekent de gedragscode. Het pensioenfonds heeft een procuratiebeleid en werkt met het 4-ogen principe.
- Het pensioenfonds heeft een klachten- en geschillenprocedure, een klokkenluidersregeling en voert deze uit. Daarnaast is, voor de bestuursleden namens de actieven, het ethiekbeleid van de werkgever van toepassing.
- Het bestuur heeft een gedragscode en leeft deze na. Het bestuur heeft bepaald welke personen als 'verbonden personen' worden beschouwd in het kader van de gedragscode. Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan de verbonden personen en heeft ook anderszins geen vorderingen op hen.
- Het bestuur heeft een beloningsbeleid.

IT

IT- risico is het risico dat het pensioenfonds wordt geschaad doordat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. De volgende sub-IT-risico's zijn hierbij geïdentificeerd:

- Vertrouwelijkheid
- Beschikbaarheid
- Integriteit
- Aanpasbaarheid
- Bewustzijn

Het bestuur beheerst dit risico onder andere op de volgende wijze:

- Het pensioenfonds werkt op het internationale netwerk van Yara. Dit wordt dagelijks geback-up't en apart bewaard. Yara heeft een servicecontract met bijbehorende SLA met leverancier DXC. Zij zijn in het bezit van een ISO 9001, ISO 27001 en ISO17025 verklaring.
- De toegankelijkheid tot de stukken wordt afgeschermd met autorisaties.

Juridisch

Juridisch risico is het risico van sancties en/of verlies door het niet naleven van wet- en regelgeving, formele afspraken (contracten), en niet contractuele verplichtingen.

Het bestuur beheerst dit risico onder andere op de volgende wijze:

- Er vindt altijd een externe check plaats op juridische documenten en contracten.
- Er wordt met gerenommeerde partijen gewerkt conform het uitbestedingsbeleid.
- De uitvoeringsovereenkomst is overeengekomen met cao-partijen.
- Het bestuur informeert zich over actualiteiten en mogelijke toekomstige wijzigingen in wet- en regelgeving.

Strategisch/omgeving

Dit betreft de risico's die het pensioenfonds loopt als gevolg van:

- Ontwikkelingen bij belanghebbenden die resulteren in conflicterende belangen met het fonds en/of negatieve gevolgen voor het draagvlak voor het pensioenfonds.
- Het niet (tijdig) kunnen aanpassen aan veranderingen op het gebied van maatschappelijke opvattingen, politieke ontwikkelingen en technologische ontwikkelingen.
- Externe negatieve beeldvorming met impact op het fonds.
- Ontwikkelingen op het gebied van 'milieu, maatschappij en governance'.

De volgende subrisico's zijn geïdentificeerd onder strategisch/omgevingsrisico:

- Afhankelijkheid
- Draagvlak
- Verandervermogen
- Reputatie
- ESG

Het bestuur beheerst dit risico onder andere op de volgende wijze:

- Het bestuur heeft korte lijnen met de werkgever om verrassingen op het vlak van financiering te minimaliseren.
- Het bestuur heeft goede exit-voorwaarden met de werkgever afgesproken.
- Er wordt enkel met gerenommeerde partijen gewerkt conform het uitbestedingsbeleid.
- Monitoring door middel van interne en externe rapportages.

Risicoanalyse CWO traject

Inzake het CWO traject is er door het bestuur in samenwerking met de adviseur (WTW) een risicoanalyse opgesteld.

Deze risicoanalyse heeft mede vorm gegeven aan het plan van aanpak en is gezien als een terugkerende toets of er nieuwe risico's of valkuilen zijn ontstaan of dat risico's zijn veranderd in termen van kans en impact.

De sleutelfunctie risicobeheer heeft deze risicoanalyse beoordeeld en toegezien op de uitvoering van de risicoanalyse conform de kaders van het pensioenfonds, het proces en de inhoud getoetst en geadviseerd aan het bestuur over de risicoanalyse en de kwaliteit van de beheersmaatregelen.

6.5.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Als gevolg van de CWO is er niet langer sprake van niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen.

6.5.10 Verbonden partijen

Er is sprake van transacties tussen het fonds, de werkgever en de aangesloten ondernemingen en bestuurders van het fonds.

Transactie met de werkgever inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de pensioenaanspraken en de uitvoering van de regeling. Als gevolg van de CWO is de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever per 31 december 2024 door het pensioenfonds opgezegd. De kosten met betrekking tot de liquidatie en vereffening worden door de werkgever betaald.

6.6 Toelichting op de Staat van baten en lasten

6.6.1 Premiebijdragen

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Premiebijdragen	9.650	9.255
	9.650	9.255

Afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds kan naast de gedempte kostendekkende pensioenpremie een additionele premie worden geheven of een korting worden verleend.

Indien de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds ultimo boekjaar lager is dan 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad, zal een additionele bijdrage in rekening worden gebracht van:

- Het positieve verschil tussen 107% en de beleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar voor bijstorting ten opzichte van de VPV ultimo boekjaar én
- 1/10 van het verschil tussen 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad die minimaal op 107% wordt gesteld ingeval deze lager is.

Ultimo 2024 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 0% (2023: 139,1%) waardoor er geen additionele bijdrage van de aangesloten werkgevers vereist is (2023: € 0,-).

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Kostendekkende premie	9.301	8.618
Gedempte kostendekkende premie	9.650	9.255
Feitelijke premie	9.650	9.255

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2023 gepubliceerd door DNB). De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Inkoop onvoorw aardelijke opbouw	7.617	7.047
Solvabiliteitsopslag	1.684	1.571
	9.301	8.618

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Inkoop onvoorw aardelijke opbouw	4.482	5.525
Solvabiliteitsopslag	991	1.232
Opslag voorw aardelijke opbouw	4.177	2.498
	9.650	9.255

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Inkoop onvoorw aardelijke opbouw	4.482	5.525
Solvabiliteitsopslag	991	1.232
Opslag voorw aardelijke opbouw	4.177	2.498
	9.650	9.255

6.6.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2024	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheerder	Totaal
(* € 1.000)	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	-	519	-168	351
Aandelen	-	34.563	-368	34.195
Vastrentende w aarden	361	9.171	-525	9.007
TOTAAL	361	44.253	-1.061	43.553

2023	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheerder	Totaal
(* € 1.000)	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	425	4.572	-361	4.636
Aandelen	-	32.396	-254	32.142
Vastrentende w aarden	36	24.901	-864	24.073
TOTAAL	461	61.869	-1.479	60.851

6.6.3 Overige baten

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Premie AAOP	221	197
	221	197

De premie AAOP betreft de premie-inkomsten gerelateerd aan de additionele pensioenregeling (aanvullend Arbeidsongeschiktheidspensioen) die wordt uitgevoerd ten aanzien van arbeidsongeschiktheid. De premie-inkomsten betreffen 0,3% van het salaris.

6.6.4 Pensioenuitkeringen

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Ouderdomspensioen	18.849	18.598
Partnerpensioen	3.949	3.992
Wezenpensioen	53	53
AAOP uitkeringen	250	250
Afkopen	-	25
	23.101	22.918

De post Afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 592,51 (2023: € 594,89) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

6.6.5 Pensioenuitvoeringskosten

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Bestuurskosten	4	4
Overige kosten	1	1
	<u>5</u>	<u>5</u>

Alle andere kosten, zoals administratiekosten, accountantskosten, kosten van de waarmerkende en adviserende actuaaris, contributies en bijdragen bedragen € 1.616.000,- (2023: € 1.330.000,-) en worden betaald door de werkgever en zijn derhalve niet verantwoord in de pensioenuitvoeringskosten van het pensioenfonds. Naast het onderzoek naar de jaarrekening en jaarstaten is er geen samenloop met andere dienstverlening door KPMG.

De 5 gepensioneerden leden van het verantwoordingsorgaan hebben een totale vergoeding ontvangen van € 4.362,50 (2023: 5 gepensioneerde leden in totaal € 4.215,-).

Bezoldiging Personeelsleden

Het pensioenfonds heeft zowel in 2024 als in 2023 geen personeel in dienst. De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van de pensioenuitvoerder dan wel vermogensbeheerder.

6.6.6 Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds *Pensioenopbouw*

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Indexering en overige toeslagen

In de staat van baten en lasten is de last uit hoofde van indexering en overige toeslagen welke aan het verslagjaar moet worden toegerekend verantwoord.

De ambitie van het pensioenfonds is de algemene prijsindex te volgen. De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. De financiële positie is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad zoals vastgesteld voorafgaand aan de laatste bestuursvergadering van het jaar.

Het bestuur heeft in het boekjaar besloten per 1 januari 2024 een toeslag toe te kennen van 8,50% aan actieve deelnemers en geen indexatie te verlenen aan niet-actieve deelnemers.

Het bestuur heeft per 1 november 2024 besloten een eenmalige indexatie toe te kennen van circa 1/3 van de indexatieachterstand. Dit komt neer op de volgende eenmalige indexaties:

- 4,5% aan actieve deelnemers;
- 3% aan gepensioneerde deelnemers, m.u.v. hen die de 2000-2001 indexatie "gemist" hebben;
- 4,8% aan gepensioneerde deelnemers die de indexatie 2000-2001 "gemist" hebben.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met 3,439%. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2024.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Onder toelichting 15 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten opgenomen.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

Herverzekeringen

Met ingang van 1 november zijn de technische voorzieningen exclusief AAOP herverzekerd bij Zwitserleven. De voorziening is per 1 november 2024 door middel van een collectieve waardeoverdracht overgedragen aan Zwitserleven.

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Overige wijzigingen Technische voorziening		
Sterfte	-	-1.551
Arbeidsongeschiktheid	-	343
Mutaties	-	441
Totaal overige wijzigingen	-	-767

6.6.7 Saldo overdracht van rechten

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Saldo overdrachten van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-	-20
Uitgaande waardeoverdrachten	191	27
Waardeoverdracht AOP naar ASR*	2.271	
Collectieve waardeoverdracht Zwitserleven**	644.106	-
Subtotaal	646.568	7
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	-	25
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-253	-28
Onttrekking aan de AOP voorziening en waardeoverdracht naar ASR	-1.560	-
Onttrekking aan de technische voorzieningen Collectieve waardeoverdracht Zwitserleven	-471.436	-
Subtotaal	-473.249	-3
Saldo overdracht van rechten	173.319	4

*De AOP-regeling is ondergebracht bij schadeverzekeraar ASR. De betaalde waardeoverdracht per 31 december betreft met name de technische voorziening AAOP € 1.560, de bestemmingsreserve € 460, de premie AAOP 2024 € 221..

**De collectieve waardeoverdracht Zwitserleven betreft het betaalde voorschot € 643.500 en het geschatte nog te betalen liquidatiesaldo € 606.

6.6.8 Saldo Herverzekering

(* € 1.000)	2024	2023
	€	€
Premies herverzekering	232	198
Uitkeringen uit herverzekering	-617	-178
Ontvangen pensioenuitkeringen Zwitserleven	-3.858	-
Mutatie herverzekeringsdeel	289	78
Winstdeling	-44	-20
	-3.998	78

6.6.9 Gebeurtenissen na balansdatum

Afwikkeling liquidatie pensioenfonds

Het liquidatieverslag is op 26 juni 2025 vastgesteld door het college van vereffenaars en wordt binnen een week na vaststelling bij de Kamer van Koophandel ter inzage gelegd. Na afloop van de verzetsperiode en het verkrijgen van de verklaring van non-verzet zal DNB worden verzocht om het toezicht op de Stichting te beëindigen. Hierna zal de Stichting worden uitgeschreven uit het handelsregister. Daarmee is de liquidatie formeel afgerond. Naar verwachting zal een en ander in het derde kwartaal van 2025 zijn gerealiseerd.

Na balansdatum resteert nog de afloop van enkele balansposten voor rekening van het fonds:

- Er is nog een aantal facturen voldaan, dit betrof een totaalbedrag van € 5.000.
- Er is € 307.000 ontvangen inzake rente zoals opgenomen als vordering per 31 december 2024.
- Op 6 juni 2025 is rekening courant positie met Zwitserleven afgewikkeld als onderdeel van de nabetaling van € 622.745 die is gedaan aan Zwitserleven.
- De vordering van € 168.000 inzake de herverzekeringsclaim AO op ElipsLife is in 2025 overgedragen aan Zwitserleven.
- Het resterende saldo op 26 juni 2025 is € 1.400,- is bestemd voor de laatste kosten inzake liquidatie en vereffening van de Stichting

7. Overige gegevens

7.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten

Op grond van de statuten kan het bestuur besluiten wat te doen met het saldo van baten en lasten.

Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar

Het bestuur van het pensioenfonds besluit -/- € 460.000,- aan de bestemmingsreserve AAOP te onttrekken en de rest van het saldo boekjaar 2024 ad -/- € 173.984.000,- te onttrekken aan de Algemene Reserve.

7.2 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Yara Nederland in liquidatie te Terneuzen is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland in liquidatie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 3.500.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 175.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Ik heb geen oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds in liquidatie, gezien na de collectieve waardeoverdracht alle verplichtingen en beleggingen zijn overgedragen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn direct voor het moment van waardeoverdracht toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds is in liquidatie en heeft na de overdrachtsdatum geen technische voorzieningen meer op haar balans staan. Dientengevolge is er geen (beleids)dekkingsgraad meer van toepassing en is er ook geen sprake meer van een (minimaal) vereist eigen vermogen waardoor ik geen oordeel heb gevormd inzake artikel 131 tot en met 133 en 140.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 130 en 134 tot en met 139 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Amsterdam, 26 juni 2025

drs. Gerry Koning AAG FRM

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

7.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het college van vereffenaars van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland in liquidatie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland in liquidatie per 31 december 2024 en van het saldo van baten en lasten over 2024, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland in liquidatie ('de Stichting' of 'het fonds') te Terneuzen gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2024;
- 2 de staat van baten en lasten over 2024;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2024; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 3,5 miljoen
- Circa 0,5% van het saldo overdracht van rechten

Risico van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan Fraude, NOCLAR en Continuïteit

- Frauderisico's: veronderstelde risico van doorbreken interne beheersing door het college van vereffenaars geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving'.
- Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving (NOCLAR): geen rapporteerbare risico's van een afwijking van materieel belang vanwege NOCLAR risico's geïdentificeerd.
- Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd.

Kernpunten

- Collectieve waardeoverdracht en voorgenomen beëindiging van de Stichting.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 3,5 miljoen (2023: EUR 3,3 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het saldo van overdracht van rechten per 31 december 2024 (circa 0,5%). In voorgaand jaar zijn wij voor de bepaling van de materialiteit uitgegaan van het pensioenvermogen. Wij beschouwen, vanwege de uitgevoerde collectieve waardeoverdracht, het saldo van overdracht van rechten als de meest geschikte benchmark bij de controle van een pensioenfonds in liquidatie, omdat dit de waarde van de aan de nieuwe partij overdragen opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken representeert. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het college van vereffenaars afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 175 duizend rapporteren aan het college van vereffenaars alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Appel Pensioenuitvoering B.V. (hierna: Appel).

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door de diverse vermogensbeheerders en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Appel.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van de pensioenadministratie bij Appel, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3000A respectievelijk 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Op basis daarvan evalueren wij in de Standaard 3000A respectievelijk 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2024 en de uitkomsten daarvan.

Ten aanzien van de uitbestedingen aan de vermogensbeheerders maken wij geen gebruik van de werkzaamheden van andere onafhankelijke accountants omdat wij een gegevensgerichte controleaanpak hanteren en daarom geen gebruik hoeven te maken van interne beheersingsmaatregelen van de betreffende vermogensbeheerders om voldoende en geschikte controle-informatie te kunnen verkrijgen als basis voor ons oordeel over de jaarrekening.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbesteede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 5.1. van het bestuursverslag beschrijft het college van vereffenaar de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en haar bedrijfsomgeving, en van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het college van vereffenaars en bij andere relevante functies zoals Compliance en hebben wij correspondentie met relevante toezichhoudende autoriteiten en regelgevers in onze evaluatie betrokken. We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, zoals het verrichten van additionele deelwaarnemingen ten aanzien van de administratieve basisgegevens in het kader van de collectieve waardeoverdracht aan SRLEV N.V. (opererend onder de naam Zwitserleven).

Op basis van onze risicoanalyse werkzaamheden hebben wij de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening in het geval van het niet-voldoen aan deze regelgeving:

- Pensioenwet;
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot de identificatie van een rapporteerbaar risico van een afwijking van materieel belang vanwege het niet voldoen aan wet- en regelgeving.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premiebijdragen, directe beleggingsopbrengsten en indirecte beleggingsopbrengsten) als niet significant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

De premieopbrengsten en directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder aanwezige significante schattingselementen.

Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsopbrengsten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het college van vereffenaars van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle (dit betreft het relevante veronderstelde risico zoals vastgelegd in de controlestandaarden). Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het college van vereffenaars (een verondersteld risico)

Risico:

- Het college van vereffenaars is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de technische voorzieningen.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar van toepassing, de effectieve werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van de risico's op fraude, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Als onderdeel van de beoordeling van het frauderisico hebben wij een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het college van vereffenaars met betrekking tot de waardering van de technische voorzieningen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar het kernpunt met betrekking tot de collectieve waardeoverdracht en voorgenomen beëindiging van de Stichting.
- We hebben journaalposten en andere aanpassingen geïdentificeerd en geselecteerd om te toetsen die aan het einde van de rapportageperiode zijn gemaakt.

Zoals hierboven vermeld, heeft onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving niet geleid tot een extra kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het college van vereffenaars.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Het college van vereffenaars van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het college van vereffenaars te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het college van vereffenaars alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;

- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitsseisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

Het kernpunt van onze controle

In het kernpunt van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. Het kernpunt van onze controle hebben wij aan het college van vereffenaars gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Vergeleken met vorig jaar zijn geen kernpunten opgenomen in het kader van de waardering van beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen opgenomen. Als gevolg van de collectieve waardeoverdracht zijn voorgenoemde kernpunten per 31 december 2024 niet meer van toepassing.

Collectieve waardeoverdracht en voorgenomen beëindiging van de Stichting

Omschrijving

Met ingang van 1 november 2024 heeft het pensioenfonds de pensioenverplichtingen verzekerd bij SRLEV N.V. (opererend onder de naam Zwitserleven), hierna: Zwitserleven. Als onderdeel van het aangaan van deze herverzekering zijn de beleggingen van de onderneming verkocht en de liquide middelen overgedragen aan Zwitserleven, waarbij de definitieve koopsom in juni 2025 is afgerond.

Op 31 december 2024 heeft de collectieve waardeoverdracht overeenkomstig artikel 84 van de pensioenwet plaatsgevonden waarbij de verplichtingen zijn overgedragen aan Zwitserleven en het herverzekeringscontract is komen te vervallen. De voorziening AAOP is overgedragen aan ASR Schadeverzekering N.V. Door de overdracht van de opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken zijn de technische voorzieningen op deze datum vrijgevallen.

De verwerking van de collectieve waardeoverdracht en voorgenomen beëindiging van de Stichting zijn geen routinematige transacties of gebeurtenissen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de jaarrekening als geheel, vormden de verwerking van de collectieve waardeoverdracht in de jaarrekening en de voorgenomen beëindiging van de Stichting een kernpunt in de controle.

Onze aanpak

Wij hebben kennisgenomen van de relevante documentatie omtrent het herverzekeringscontract, de (voorgenomen) collectieve waardeoverdracht en liquidatie en vereffening van de Stichting.

Wij hebben vastgesteld dat de beleggingen zijn verkocht voor het ingaan van het herverzekeringscontract, wij hebben de verkooptransacties onderzocht door gebruik te maken van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen op het moment van verkoop vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

Wij hebben vastgesteld dat het aangaan van het herverzekeringscontract per 1 november 2024 juist zijn verwerkt in de jaarrekening.

Wij hebben werkzaamheden verricht ten aanzien van de basisgegevens per 31 oktober 2024 en basisgegevens per 31 december 2024.

Bij onze controle van de waardering van de technische voorzieningen per 1 november (moment ingaan herverzekering) en 31 december 2024 hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaire over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten. Wij hebben de door het college van vereffenaars gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen tot en met het moment van de collectieve waardeoverdracht geëvalueerd.

De certificerend actuaire van de Stichting heeft de berekeningen met betrekking tot de waardering van de technische voorzieningen gecontroleerd en hierover gerapporteerd. Wij hebben de rapportage van de certificerend actuaire geanalyseerd en de uitgevoerde controles en bevindingen hierbij besproken en geëvalueerd.

Tevens hebben we de toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening ten aanzien van de collectieve waardeoverdracht en de voorgenomen beëindiging van de Stichting geëvalueerd.

Wij hebben vastgesteld dat de afwikkeling van de balansposities per jaareinde 2024 in boekjaar 2025 juist zijn toegelicht als onderdeel van de gebeurtenissen na balansdatum.

Onze observatie

Wij hebben vastgesteld dat het aangaan van de herverzekeringsovereenkomst per 1 november 2024 met Zwitserleven en de collectieve waardeoverdracht van de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan Zwitserleven per 31 december 2024 juist zijn verwerkt en toegelicht in de jaarrekening.

Wij hebben vastgesteld dat de afwikkeling van de balansposities per jaareinde 2024, juist zijn toegelicht als onderdeel van de gebeurtenissen na balansdatum.

Wij hebben vastgesteld dat de voorgenomen beëindiging van de Stichting adequaat is toegelicht in de jaarrekening.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van vereffenaars is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van vereffenaars voor de jaarrekening

Het college van vereffenaars is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het college van vereffenaars verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het college van vereffenaars noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het college van vereffenaars verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet- naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van vereffenaars afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het college van vereffenaars de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsgrondslagen, tenzij sprake is van onontkoombare discontinuïteit zoals gedefinieerd in het genoemde verslaggevingsstelsel. Het college van vereffenaars moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een verdere beschrijving van onze verantwoordelijkheden ten aanzien van de controle van de jaarrekening is opgenomen in de bijlage. Deze beschrijving vormt onderdeel van onze controleverklaring.

Amstelveen, 26 juni 2025

KPMG Accountants N.V.

N. ten Dam RA

Bijlage

Beschrijving van onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van vereffenaars en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het college van vereffenaars onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen het kernpunt van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het college van vereffenaars hebben besproken. Wij beschrijven het kernpunt in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Bijlage 1: Visitatiecommissie

Verslag

Het boekjaar 2024 heeft voor het bestuur van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland (hierna: SPY) in het teken van de collectieve waardeoverdracht (hierna: CWO) en de voorgenomen liquidatie van het pensioenfonds gestaan.

Inmiddels heeft de CWO op 31 oktober 2024 plaatsgevonden en is het fonds per 1 januari 2025 in liquidatie gegaan. Het college van vereffenaars is bezig met de afwikkeling van de liquidatie van het fonds.

In 2024 heeft het bestuur ook de reguliere werkzaamheden uitgevoerd behorend bij een beheerste en integere bedrijfsvoering, met altijd in het achterhoofd de CWO en de voorgenomen liquidatie en gekozen voor een pragmatische en proportionele benadering van reguliere zaken.

Omdat dit een afsluitende visitatie is, de CWO heeft immers al plaatsgevonden en het fonds inmiddels in liquidatie is gegaan, heeft dit rapport een andere opzet dan vorige rapporten.

Het bestuur heeft de visitatiecommissie voor de visitatie over het boekjaar 2024 verzocht aandacht te geven aan de volgende thema's:

- een oordeel te vormen over het lopende/gelopen traject inzake toekomst pensioenfonds en de communicatie daaromtrent
- toe te zien op een adequate risicobeheersing en een evenwichtige belangenafweging door het bestuur en hierbij de naleving van de Code Pensioenfondsen te betrekken;
- een oordeel te vormen over het functioneren van het bestuur;
- de opvolging van eerdere aanbevelingen vanuit de VC te monitoren.

Hieronder doet de visitatiecommissie verslag van de CWO en van de reguliere werkzaamheden.

De CWO en voorgenomen liquidatie van SPY

De visitatiecommissie van SPY heeft het proces rondom de besluitvorming van het bestuur om de CWO te laten plaatsvinden en het pensioenfonds te liquideren goed kunnen volgen.

Al in de visitatie over het jaar 2018 heeft de visitatiecommissie de aanbeveling aan het bestuur gedaan om triggers vast te stellen om, als ze geraakt worden, de discussie binnen het bestuur over de toekomst van het fonds te doen starten. Het was toen voor het bestuur al duidelijk dat het pensioenfonds niet het eeuwige leven had, gegeven het feit dat SPY een gesloten regeling was (ergo geen nieuwe deelnemers toeliet), de wettelijke governance vereisten steeds strenger zijn geworden en daarmee de kosten ook onaanvaardbaar hoog zouden opgelopen.

In de daaropvolgende jaren is deze discussie ieder jaar door het bestuur gevoerd, eerst neergelegd in de governance nota, later in de Toekomstvisie bestuur SPY.

Met de (naderende) invoering van de Wtp is deze discussie geïntensiveerd en heeft steeds meer vorm gekregen, ook in iedere volgende visitatie (zie de rapporten van de visitatiecommissie van 2018 tot en met 2023) hebben wij daar aandacht aan besteed.

Het bestuur heeft in de visitaties voor de boekjaren 2022 en 2023 uitgebreid verslag gedaan over het gevolgde proces. Daarbij zijn de alternatieven besproken zoals het onderbrengen bij een APF, aansluiting zoeken bij een BPF, doorgaan onder het huidige FTK en invaren in het nieuwe stelsel. De voor- en nadelen zijn hierbij duidelijk weergegeven.

In het laatste rapport heeft de visitatiecommissie o.a. de volgende passages opgenomen met betrekking tot het laatste deel van het proces:

Rapport visitatiecommissie 2023:

"Begin 2023 heeft het bestuur een toekomstvisie opgesteld waarin mogelijke scenario's zijn uitgewerkt waarbij is aangegeven dat een mogelijke premiereregeling niet door het pensioenfonds zal worden uitgevoerd. De goede financiële positie geeft het bestuur verschillende opties voor de actieve deelnemers, slapers en gepensioneerden om de opgebouwde rechten en ingegane pensioenen elders onder te brengen.

Er is vanaf de zomer 2023 intensief overleg geweest met de werkgever en de vakbonden en het verantwoordingsorgaan is hierbij steeds goed geïnformeerd. In eerste instantie wilden sociale partners net als het bestuur en het verantwoordingsorgaan de optie van een buy-out verder uitwerken.

In het najaar 2023 werd duidelijk dat de vakbonden toch een sterke voorkeur hadden voor het overdragen van de pensioenrechten en -aanspraken naar een pensioen dat past binnen het nieuwe pensioenstelsel (zgn. invaren), terwijl het bestuur opteerde voor het onderbrengen bij een verzekeraar (buy-out). De werkgever stond neutraal tegenover beide opties.

In goed overleg met de sociale partners is er door het bestuur voor gekozen om beide opties, voorzien van een toelichting, voor te leggen aan alle deelnemers en hen te vragen om een enquêteformulier in te vullen met drie mogelijke keuzes (buy-out, invaren of geen voorkeur).

Hierbij hebben bestuur en sociale partners zich gecommitteerd aan de door de deelnemers gekozen oplossingsrichting, mits hiervoor zowel binnen de groep actieve deelnemers als de groep gepensioneerden een duidelijke voorkeur zal worden uitgesproken.

Er zijn voorlichtingsbijeenkomsten voorbereid om de opties aan de verschillende deelnemersgroepen voor te leggen. De enquête heeft plaatsgevonden in de maand april 2024."

Uit de uitslag van de enquête, met een enorme deelname van 75% van de deelnemers, blijkt dat een overweldigende meerderheid van de deelnemers zich heeft uitgesproken voor een buy out (76%).

De visitatiecommissie is van mening dat hiermee een zorgvuldig proces is doorlopen om tot het voorgenomen besluit te komen om SPY te liquideren en een traject in te gaan om een CWO naar een verzekeraar in gang te zetten.

Door de specifieke rol van de visitatiecommissie, die in principe achteraf is, is met het bestuur afgesproken om het traject naar de definitieve liquidatie en het onderbrengen van fonds bij een verzekeraar te volgen door middel van maandelijkse bijpraatsessies waarbij de bijbehorende documentatie wordt gedeeld. Daarmee heeft de visitatiecommissie met het proces meegelopen.

Het bestuur heeft een regulier proces doorlopen om tot een keuze van een verzekeraar te komen: van de vier mogelijke overnamekandidaten zijn uiteindelijk twee verzekeraars overgebleven. Het verschil in de (financiële) aanbieding tussen deze twee verzekeraars was niet groot en het bestuur heeft gekozen op basis van een aantal kwalitatieve overwegingen.

Tijdens het gehele proces is het verantwoordingsorgaan goed meegenomen. Daarbij heeft het verantwoordingsorgaan de ondersteuning gehad van een extern adviseur, waar zij veel steun aan hebben gehad in de discussies met het bestuur, met name over de evenwichtigheid van de mogelijke oplossingen.

De evenwichtigheid van de oplossing is uitgebreid kwalitatief als kwantitatief beargumenteerd door het bestuur en goedgekeurd door het verantwoordingsorgaan. Ook de visitatiecommissie kan zich vinden in de evenwichtigheid van de geboden en uiteindelijke invulling van de CWO.

Door het volgen van het proces, de toegang tot de documenten, de discussies voor, tijdens en na de visitatie, is voor de visitatiecommissie duidelijk dat er sprake is geweest van een beheerste en integere procesgang.

Tijdens het proces heeft het bestuur veel aandacht gehad voor de communicatie met de deelnemers. Een communicatieplan is opgesteld waarin alle communicatie uitingen zijn opgesomd. Het bestuur heeft hierbij gebruik gemaakt van de website van het fonds, zowel fysieke als e-nieuwsbrieven en voorlichtingsbijeenkomsten.

De administratieve overgang van de deelnemersadministratie van de uitvoerder naar de verzekeraar is goed verlopen. De eerste uitbetalingen in januari 2025 hebben dat ook laten zien.

Vanaf 1 januari 2025 is het fonds in liquidatie en is het bestuur overgegaan naar een college van vereffenaars. Dit college draagt zorg voor de afronding van de liquidatie en de juiste dienstverlening vanuit de verzekeraar. Het college zal een liquidatieverslag opleveren samen met het bestuursverslag en de jaarrekening.

De reguliere werkzaamheden 2024

Ook in 2024 heeft het bestuur de reguliere werkzaamheden, naast de extra inspanningen met betrekking tot de (toen voorgenomen) liquidatie en CWO, kunnen uitvoeren.

Daarbij is, zoals hierboven vermeld, oog geweest voor de proportionaliteit en zijn zaken uitgesteld (denk aan DORA of het opstellen van een nieuw beleggingsplan) daar waar dit kon. Dit is niet ten koste gegaan van de kwaliteit van de uitvoering.

Het risicomanagement heeft de kwartaalrapportages opgeleverd waarbij de verschillende risico's zijn behandeld. Dit heeft niet tot bijzondere aanpassingen geleid. DORA heeft geen verdere invulling gekregen.

Het vermogensbeheer heeft een reguliere cyclus doorlopen, waarbij geen bijzondere activiteiten hebben plaatsgevonden. Een eventuele derisking heeft niet plaatsgevonden omdat dit veel inspanning en kosten met zich mee zou brengen (o.a. een ALM-studie), terwijl de impact op het verlagen van het risico in verhouding gering zou zijn. Alle assets zijn verkocht en het vermogen is cash overgegaan.

Dit is het laatste visitatierapport van Stichting Pensioenfonds YARA Nederland.

De visitatiecommissie dankt het college (het bestuur) voor de transparante en constructieve samenwerking en wenst de deelnemers een goed pensioen toe.

De visitatiecommissie

Mei 2025.

Bijlage 2: Compliance officer

Verslag van de compliance officer

Inleiding

Compliance is 'het bewerkstelligen van een integere bedrijfsvoering van de stichting en een integere cultuur waar het als vanzelfsprekend is dat verbonden personen handelen in overeenstemming met de geldende maatschappelijke normen en de wet- en regelgeving en alle (relevante) interne regelgeving waaronder de gedragscode'. Het fonds heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en andere aan het fonds verbonden personen. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen teneinde belangenconflicten (of schijn daarvan) tussen het fonds en de verbonden personen te voorkomen.

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het waarborgen van een beheerste en integere bedrijfsvoering. De Compliance Officer geeft hier invulling aan door het toezicht op de naleving van de Pensioenwet en de Wet op het Financieel Toezicht als ook de interne procedures en gedragsregels zoals de gedragscode van het fonds.

Rapportage over het boekjaar 2024

Over de compliance-werkzaamheden is aan het bestuur gerapporteerd (versie 1 maart 2025).

In de compliance-rapportage over 2024 is aangegeven, dat:

- De meldingen die de verbonden personen in 2024 hebben gedaan, vallen binnen de normen van de gedragscode van het pensioenfonds;
- Diverse compliance gerelateerde documenten zijn gecontroleerd en akkoord bevonden;
- Er geen meldingen zijn geweest van onbehoorlijk handelen;
- Er geen meldingen zijn geweest en/of signalen zijn ontvangen met betrekking tot fraude;
- Er zijn geen incidenten geweest die de integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds raken;
- De aanbevelingen voor 2024 zijn in voldoende mate opgevolgd.

Gezien het feit dat in het boekjaar het pensioenfonds middels een collectieve waardeoverdracht de pensioenen heeft overgedragen aan een verzekeraar zijn er geen aanbevelingen gedaan en heeft geen uitvraag naleving gedragsnormen bij de uitbestedingspartners plaatsgevonden. Ik heb geen indicatie dat mijn conclusie over de naleving gedragsnormen bij de uitbestedingspartners over 2023 in 2024 gewijzigd zou moeten worden.

Zevenbergen, 19 juni 2025

Mr. P.R.F.de Koning

Partner TriVu

Reactie van het bestuur op het verslag van de compliance officer

Het bestuur dankt de compliance officer voor het rapport en de jarenlange samenwerking.

Bijlage 3: Verantwoordingsorgaan

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Na bestudering van de toegestuurde documenten en de gezamenlijke vergaderingen met uitleg over de aangeleverde stukken is het Verantwoordingsorgaan tot een oordeel gekomen.

Oordeel van het Verantwoordingsorgaan over 2024

1. Inleiding.

Het vernieuwde Verantwoordingsorgaan van de Stichting Pensioenfonds Yara Nederland is ingesteld op 1 juli 2014. Dit naar aanleiding van de van kracht geworden en reeds aangevulde Wet versterking bestuur pensioenfonds van 7 augustus 2013. Hiermee heeft het bestuur de bestuursstructuur van het fonds in overeenstemming gebracht met het Governance model Pensioenfondsbestuur. Deze principes zijn erop gericht de kwaliteit, de zorgvuldigheid en de openheid van het pensioenfonds op een hoger plan te brengen.

In dit orgaan zijn op basis van onderlinge getalsverhouding de twee grootste belanghebbende groepen vertegenwoordigd. Te weten, de pensioengerechtigden en de deelnemende werknemers.

2. Bevindingen.

Het verantwoordingsorgaan heeft het oordeel over 2024 gebaseerd op de, op OnePlace gedocumenteerde informatie en specifiek die over het jaar 2024. Dat betreft o.a. de notulen van de bestuursvergaderingen, de notulen van de gehouden gezamenlijke vergaderingen met het bestuur en bijbehorende vergaderdocumenten. Tevens was het Verantwoordingsorgaan aanwezig bij de voorbereidende vergadering met het bestuur over het jaarverslag 2024. Hier waren ook de accountant, certificerend actuaire en leden van de Visitatiecommissie (via Microsoft Teams) aanwezig.

2.1 Wijze van naleving principes voor Goed Pensioenfondsbestuur.

In het boekjaar 2024 bestond het bestuur/vereffenaars uit leden van de belanghebbende groepen: de werkgever, de pensioengerechtigden en de vertegenwoordigers namens de deelnemende werknemers. Ook de sleutelfuncties, het intern toezicht (een Visitatie commissie), compliance en Verantwoordingorgaan zijn degelijk geregeld.

Met de overgang van een zelfstandig pensioenfonds Yara Nederland naar het verzekerde pensioen bij Zwitserleven is het bestuur door deze transitie Vereffenaar geworden.

2.1.1 Uit de rapportage van de Compliance Officer blijkt dat alle betrokken personen de verklaring omtrent naleving ingevolge de nieuwe gedragscode van de Stichting Pensioenfonds Yara Nederland hebben ondertekend.

2.1.2 Bestuur van het pensioenfonds.

Thans bestaat het bestuur uit twee leden namens de werkgever, een onafhankelijk lid en twee leden namens de pensioengerechtigden en de deelnemende werknemers. Zoals wij hebben kunnen zien is het bestuur tijdens het hele CWO-proces "in control" geweest.

2.1.3 Verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 5 leden namens de pensioengerechtigden en 2 leden namens de actieve deelnemende werknemers. De leden zijn afkomstig uit beide productie vestigingen in Nederland en zijn betrokken deelnemers van ons pensioenfonds. Omdat het Pensioenfonds in de overgang was van zelfstandig fonds naar een verzekerd pensioen heeft het VO via de Visitatiecommissie gezocht naar een adviseur die het VO met raad en daad bij zou kunnen staan. Om de eigen onafhankelijkheid zo groot mogelijk te houden is gekozen voor iemand buiten de WTW

2.1.4 Pensioenuitvoerder Appel.

Zoals het Verantwoordingsorgaan heeft kunnen constateren, is tijdens het transitie proces is Appel goed in de rol gebleven van pensioenuitvoerder.

2.2 Financiële positie van het Pensioenfonds.

Het jaar 2024 was er een met een positieve dekkingsgraad (beleidsdekkingsgraad) waardoor het bestuur een pensioen heeft in kunnen kopen met een onvoorwaardelijke toekomstige jaarlijkse indexatie van 96,9% van de HICPxT.

2.3 Oordeel van de Accountant en de Certificerend Actuaris.

Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevindingen uit het actuariële rapport over 2024 meegewogen. Dat geldt ook voor de op- en aanmerkingen van de accountant, de Visitatiecommissie en de Compliance Officer.

2.4 Communicatie.

Het Pensioenfonds speelt in op de scherpere regels voor pensioencommunicatie, onder meer door gelaagdheid aan te brengen in zijn communicatiemiddelen via bijvoorbeeld de website, e-mail nieuwsbrief, uitvraag en bijeenkomsten (via Teams maar ook in zalen). Vooral in de jaren 2023 2024 speelde communicatie een grote rol. Met de uitvragen heeft het bestuur een goede indruk gekregen hoe de deelnemers over de gevraagde onderwerpen denken.

3. Aanbevelingen.

3.1 Het Verantwoordingsorgaan geeft het bestuur het advies de opmerkingen van de Visitatiecommissie, de Compliance Officer, de Actuaris en Accountant niet te vergeten in de laatste fase van de uitvoering.

3.2 T.a.v. de communicatie beveelt het Verantwoordingsorgaan het bestuur aan, door te gaan op de ingeslagen weg door iedereen, letterlijk tot het eind uitgebreid te blijven informeren. En hierdoor de website pas op het aller laatste ogenblik te sluiten.

3.3 Het Verantwoordingsorgaan geeft het bestuur het advies om de aandacht aan het IT-risico en de bescherming van privacy gevoelige gegevens van de deelnemers van het pensioenfonds veilig onder te brengen of te vernietigen.

4. Oordeel.

Op grond van de bevindingen is het oordeel van het Verantwoordingsorgaan heel positief over het gevoerde beleid in het bijzonder hoe het bestuur de deelnemers en het Verantwoordingsorgaan heeft meegenomen in het hele proces van de transitie van ons Pensioenfonds.

met vriendelijke groet,

Voorzitter Verantwoordingsorgaan

Tonny van Hoecke

Secretaris Verantwoordingsorgaan

Theo van Duijn

Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur bedankt hierbij de leden van het verantwoordingsorgaan voor hun jarenlange inzet. Het bestuur zal ook de laatste aanbeveling en het laatste advies ter harte nemen.